

NAISETTEVÕTJATE KOGEMUSTE UURINGU ARUANNE

2020 aasta

SISSEJUHATUS

Naisettevõtjate uuring viidi “Active Moms” projektis läbi eesmärgiga, et näidata noortele emadele, kuidas naisettevõtjana edu saavutada.

Eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised ülesanded:

- 1) välja selgitada vastanud Eesti ja Läti naiste profiil sotsiaaldemograafilises lõikes (vanus, laste arv jne);
- 2) välja selgitada vastanute profiil ettevõtjana - ärikogemus, -ulatus ning tegevusvaldkond;
- 3) analüüsida, kust saadakse infot ning millist informatsiooni äritegevuseks vajatakse, samuti millised on koostöö võimalused ettevõtluses;
- 4) analüüsida naisettevõtjate motiive, samuti takistusi/barjääre, s.h. kuivõrd tuntakse end tõrjutuna naisena ettevõtluses;
- 5) analüüsida väliskeskkonna (majandusliku-, õigusliku- jm keskkonna) mõju naisettevõtjate äri eedale, samuti välja selgitada kuivõrd on nad kasutatud finantsilist vm (nais) ettevõtjatele mõeldud toetusvõimalusi;
- 6) analüüsida, kuidas on ettevõtjatel läinud ja millise hinnangu antakse firma tulevikule.

Naisettevõtjate küsitluse uurimisstrateegiaks on ülevaateuurimus (survey research). Kasutatud on kombineeritud meetodikat, kus küsitlemisel põhinev uuring viidi läbi perioodil: september-oktoober 2019 a. Andmekogumise meetodiks on küsitlemine. Antud rakendusuuringu meetodika valik oli tingitud järgnevast:

- oluliseks polnud mitte niivõrd vastajate hulk kui standardiseeritud küsimused, mille vastused täidaks projekti uuringu eesmärgi ning annaks sisendi projekti edaspidistele tegevustele. Ehk vastused, mis selgitaksid uurimisobjekti keskselt sügavuti (Eesti ja Läti) naisettevõtjate arvamusi ja hinnanguid ettevõtjaks olemisele;
- vastanute hulk oli planeeritud minimaalselt 15 vastanut mõlemast riigist;
- oluline oli projekti eesmärgist lähtuvalt - kombineeritud analüüs, s h kvalitatiivsed järeldused projekti eesmärgi täitmiseks, samuti kvalitatiivsed diagrammi-põhised numbrilised võrdluskokkuvõtted.

Empiirilise uuringu valim tuleneb projekti üldisest eesmärgist. Tegemist on kahe riigi naisettevõtjatega, kus peamiseks kriteeriumiks oli projekti tegevuspiirkonnad: Kirde-Eesti regioon ja Lääne-Virumaa; Lätis - Riia regioon. Naisettevõtjate profiili kuuluvad erinevas vanuses vastajad, samuti erineva (ajalise) ärikogemusega ning valdkonnaga ettevõtjad. Tegemist oli mõlemas riigis konkreetse piirkonnale suunatud mugavusvalimiga, kus konkreetne läbilõige vastajaskonnast polnud oluline (peamine kriteerium oli see, et tegemist on naisettevõtjaga). Üheks alakriteeriumiks oli lisaks, et vastajal võiks olla ka lapsed. Kokkuvõttelt võis valimisse sattuda naisettevõtjad, kes on erinevate huvide ja sotsiaalse taustaga.

Küsitlemisel lähtuti kõikidest eetilistest põhimõtetest ning uuringus osalejatele viidati, et küsitlus on anonüümne. Seega kasutatakse uurimustulemusi vaid projekti eesmärgiga seotud sisendites ja vastavates raportites. Kokku vastas 16 naisettevõtjat Lätist ja 17 Eestist.

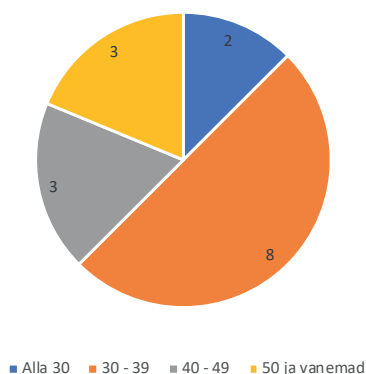
Küsitlusankeet koosnes 23 küsimusest, kus tegemist oli standardiseeritud, peamiselt kvalitatiivsete valikvastustega küsimustega. Uurimisobjektiks oli ettevõtjate kogemus naisettevõtjana, kus esimese osana ankeedis küsiti isiku- ning ettevõtja profiili küsimusi (kokku 6 küsimust). Ettevõtjana tegutsemist profileerivaid küsimusi oli 3 - täpsustades nendega naisettevõtjate tegevuskohta ja -ulatust, valdkonda ning ettevõtjana tegutsemise aega. Ülejäänud 14 küsimust olid ettevõtja kogemusega seotud peamiselt hinnangute ja hoiakutega seotud küsimused. Valikvastustega küsimused kombineeriti avatud täpsustavate küsimustega. Kokkuvõttelt oli ankeet koostatud arvestades küsitlemise viisi: “näost-näku” ja e-küsitlemine.

Andmete analüüsimisel kasutati kombineeritud meetodikat. Kombineeriti kvalitatiivsed sisulised tulemused kvantitatiivsete ehk numbriliste võrdlevate tulemustega. Andmeanalüüs ja tulemuste esitamine lähtus nii projekti eesmärgist, samuti uuringu raporti nõuetest. Valikvastuste osas toodi välja vastanute arv ja/või osakaalud Eesti ja Läti tulemuste osas eraldi, samuti võrdlevad tulemused riigiti. Kui leiti väiksemaid erinevusi vastajate profiilis, siis toodi välja need naisettevõtjate vanuse ja ettevõtluskogemuse lõikes. Alljärgnevalt esitatakse tulemused standardiseeritud ankeedi küsimuste kaupa.

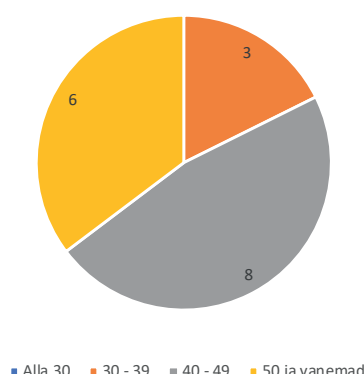
ANDMETE TÖÖTLEMINE JA ANALÜÜS

1. VASTAJATE VANUS

Esimeses küsitlusanneedi osas selgitati välja vastanud naisettevõtjate profiil sotsiaal-demograafilises lõikes. Vanuse osas arvutati välja vastanute keskmine eluiga (vt joonis 1.3) ja riigiti on naisettevõtjatest vastajate vanusegrupid välja toodud järgnevatel joonistel.

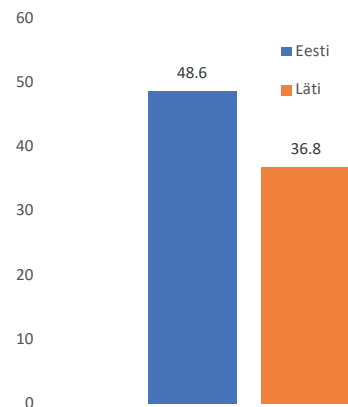

Joonis 1.1. Läti vastajate vanuseline jaotus

Joonis 1.2. Eesti vastajate vanuseline jaotus

Vastanud naisettevõtjate keskmiseks vanuseks kujunes Eesti naisettevõtjatel 48,6 ning Lätis üle kümne aasta madalam keskmine-36,8 eluaastat (vt Joonis 1.3).

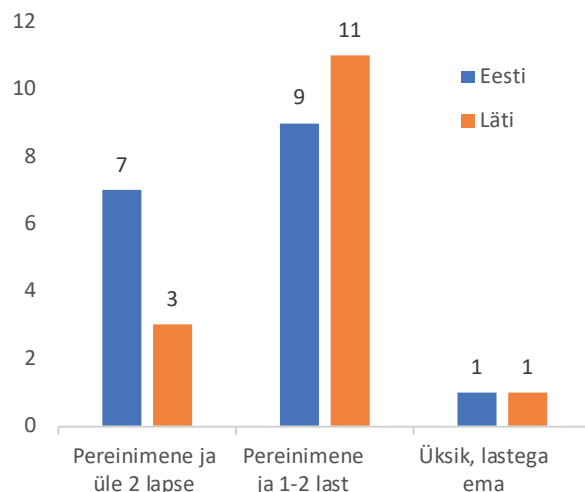

Joonis 1.3. Vastanud naisettevõtjate keskmine vanus riigiti

2. TEIE SOTSIAALNE STAATUS

Oluliseks peeti välja selgitada ka vastaja sotsiaalse seotuse küsimus (profiilina): perekond ja lapsed. Tulemused kajastuvad võrdluses joonisel 2.1.

Sotsiaalne staatus naistel nii eraelus kui ettevõtjatena on pea alati seotud pere ning lastega. Tulemuste põhjal võib välja tuua, et kõikidel respondentidel on lapsed. Eesti naisettevõtjatel on keskmiselt 2-3 last ning Lätis 70 % – 1-2 last. Mõlema riigi vastajatest oli üks naisettevõtja, kes oli lastega üksikema.

Joonis 2.1. Vastanud naisettevõtjate sotsiaalne seotus (pere ja lapsed)

3. TEIE ELUKOHT

Järgmise küsimusega selgitati välja küsitluses osalevate naisettevõtjate regionaalne profiil, seda isiku peamise elukoha järgi. Kuna käesolev projekt on sihitud Eesti ja Läti konkreetsete piirkondade kaasamisele on ka tulemused järgmised:

- Eesti vastanud olid 16 naisettevõtjat Kirde-Eesti eri piirkondadest ning üks oli Lääne Virumaa naaber-maakonnast (Mustvee, Jõgeva maakond).
- Läti ettevõtjad märkisid nende elukohaks: 10 vastajat on Riist, 5 nendest Jelgavast, Zemgale-st ning üks vastaja piirkonnast – Daugavpils, Latgale.

4. MIS ON TEIE PEAMISED HOBID?

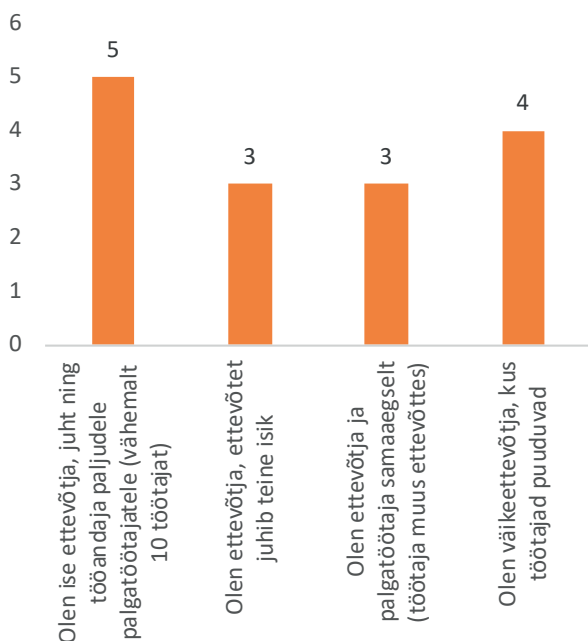
Laiendatud sotsiaal-profiili küsimusega selgitati välja vastajate peamised hovid. Nii Eestis kui Lätis on naisettevõtjatel erisugused hovid. Riikide lõikes ühesugused naisettevõtjate hovid on: aiandus, reisimine, lugemine, käsitöö, küpsetamine ning sportimine. Ühiseks teemaks on ka muusika ja tantsimine.

Erinevuste osas riigiti on välja toodav:

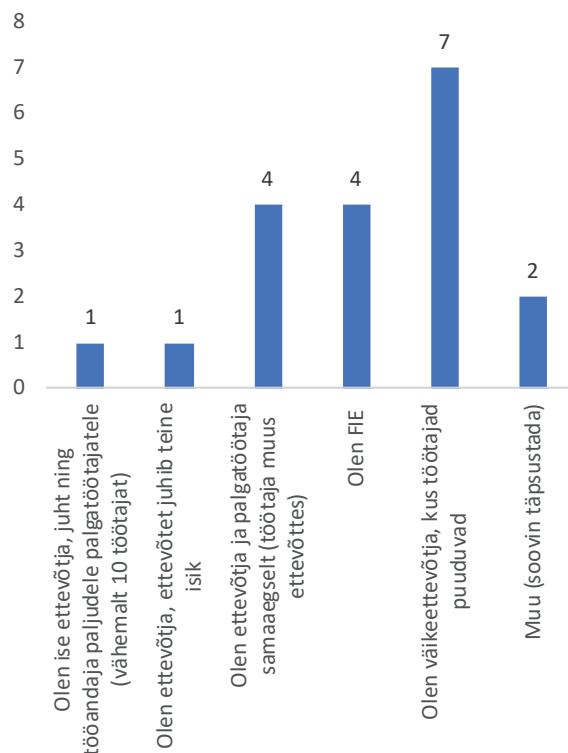
- Eesti naisettevõtjatel nimetati hobidena: enesearengu-ga seotud teemad, s.h peeti hobiks enda ettevõtlustegevust - raamatupidamist või looduslike toodete tootmist. Viimane näide viitab ettevõtjatele võimele ühendada oma hobitegevus äriga.
- Läti tulemustest selgus, et eripärasteks hobideks selle maa naisettevõtjatele on: maalimine, fotograafia, kunst, balett ja kirjandus.

5. TEIE PROFIIL ETTEVÕTJANA

Ettevõtja-profiili küsimusena selgitati esmalt välja see, kuidas vastajad naised end ise ettevõtjana määratlevad. Riigiti on tulemused välja toodud järgnevatel joonistel.

Joonis 5.1. Läti vastajate profiil ettevõtjana

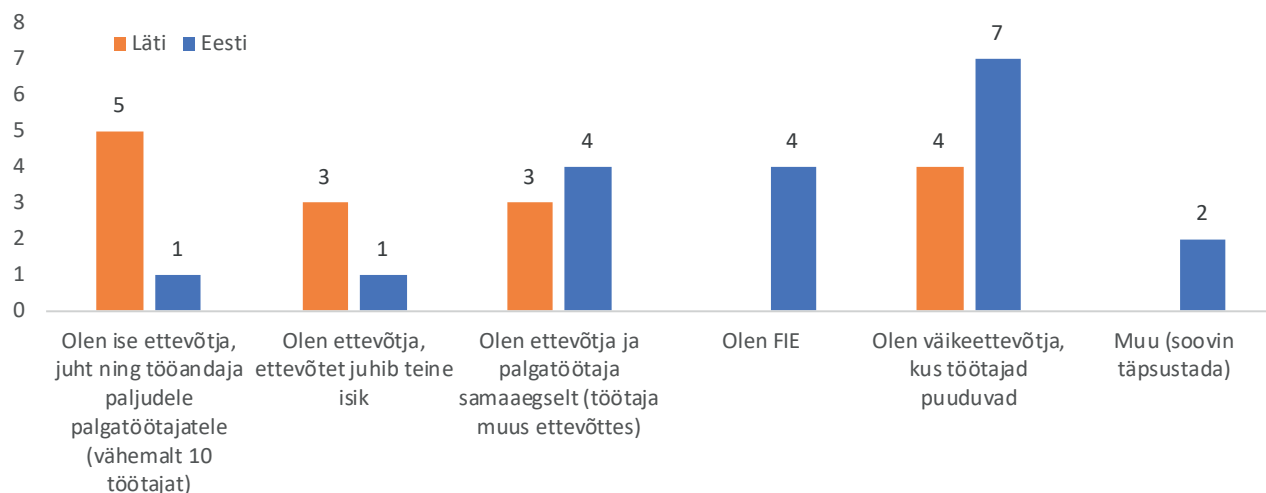

Joonis 5.2. Eesti vastajate profiil ettevõtjana

Eesti ettevõtja on mikro ja väikeettevõtja, sh 4 vastanut on füüsilisest isikust ettevõtjad ehk sooloettevõtjad.

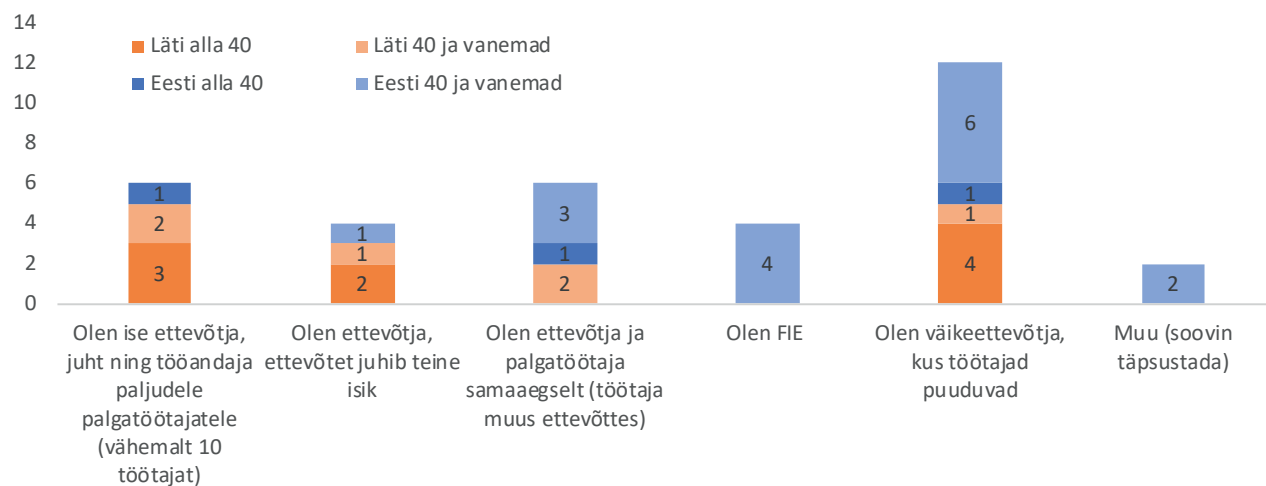
Läti naisettevõtjate eripäraks on kolmandik (n=5), kes on keskmise suurusega ettevõtjad ning kus ollakse tööandjaks vähemalt 10 töötajale.

Sarnasus vastanute osas riigiti on see, et keskmine naisettevõtja on tööandjaks ka iseendale. Samuti omatakse väikeettevõtet, kus polegi palgatud teisi töötajaid (Lätis: n=4; ja Eestis n=7).

Joonis 5.3. Naisettevõtjate profiil ettevõtjana (riikide võrdluses)

Vastamisel analüüsiti ka, kuivõrd eristuvad vastused alla 40 aastaste vastajate osas (võrdluses vanemate vastajatega). Erinevustest (vt Joonis 5.4) võib välja tuua selle, et Läti alla 40 aastane ettevõtja on tööhõive tähenduses kõige edukam. Viiesikust Läti vastajatest on nad juhid oma ettevõtetes ning kus töötab vähemalt 10 töötajat.

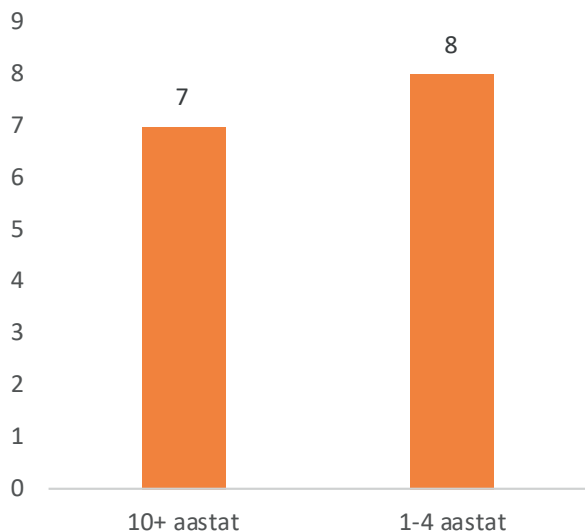
Joonis 5.4. Naisettevõtjate profiil ettevõtjana (vanuselises lõikes)

Kokkuvõtvalt, kui vastajate vanuselises lõikes võis väiksemaid erinevusi täheldada, siis naisettevõtjate ärikoostumuse lõikes võib välja tuua vaid ühe erisuse. Nimelt Eesti 10 või enam aastat tegutsenud ettevõtja (võrreldes samas profiilis lätlastega) on pigem sooloettevõtja (FIE) või väikeettevõtte omanik, kus pole teisi töötajaid.

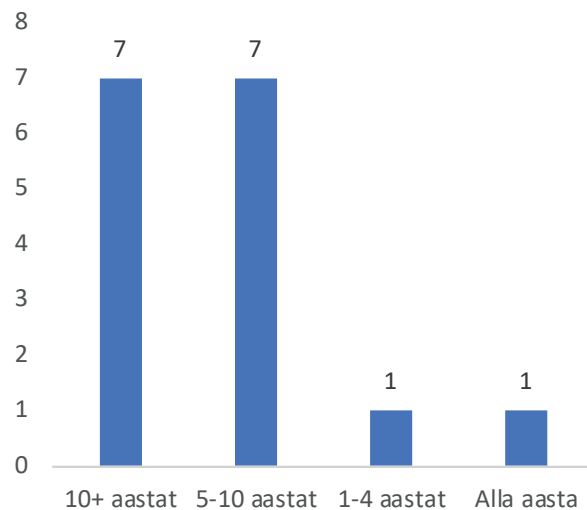
6. KUI KAUA OLETE OLNUD ETTEVÕTJA?

Teise blokina paluti vastajatel profileerida end ettevõtjana äris tegutsemise aja/kogemuse läbi. Tekitati 4 klastrit: alla 10 a äris tegutsenud- ehk suurima kogemusega ning

järgmised klastrid olid: 5-10 a kogemusega; 1-4 a kogemusega ja alla ühe-aastase kogemusega. Järgnevatel joonistel kajastuvad tulemused riikide lõikes.

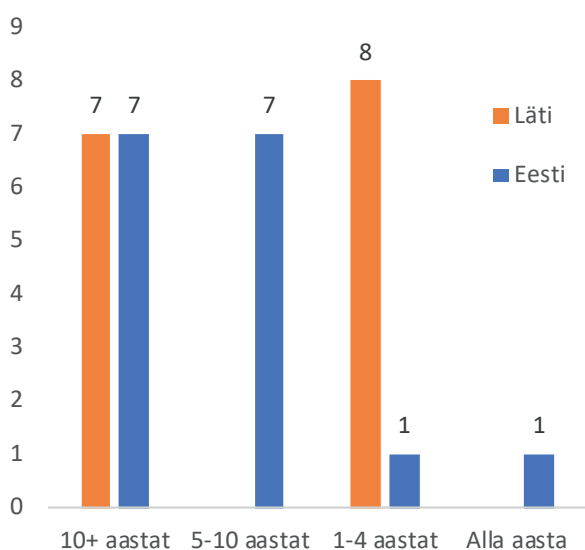

Joonis 6.1. Läti vastajate kogemus ettevõtjana

Joonis 6.2. Eesti vastajate kogemus ettevõtjana

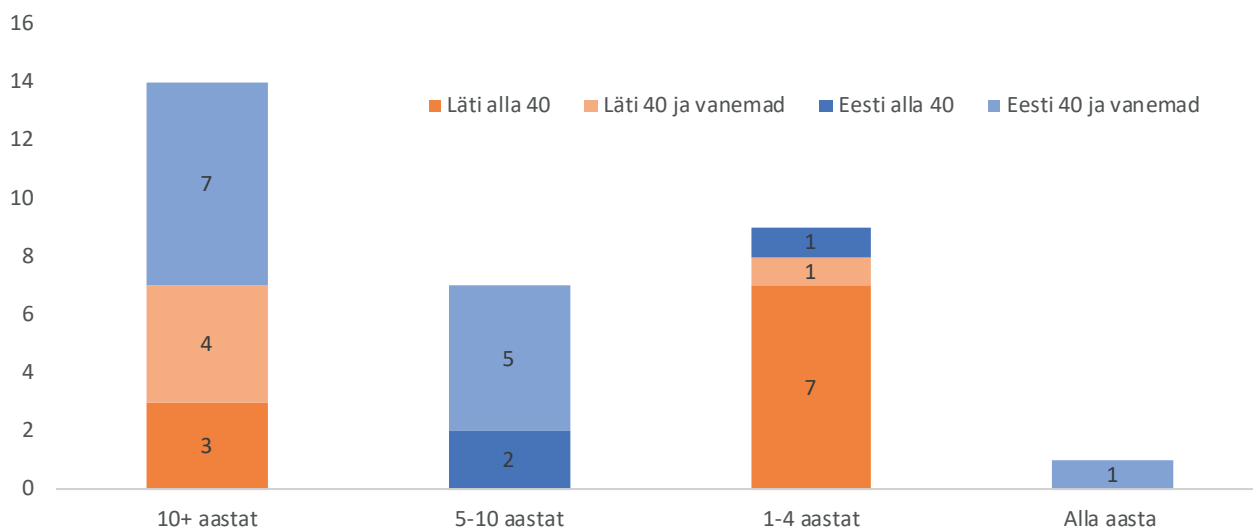
Tulemustest võib esile tõsta selle, et pea pooled vastajad mõlemast riigist ($n=7$ ja $n=7$) olid üle 10 aastase kogemusega. Antud küsimus esitati ka põhjusel, kus sisuküsimustes (alates küsimus 10) tuuakse välja erisusi alla 10 aasta ärikogemust omavate ettevõtjate tulemustes (seda võrreldes 10+ aastase ärikogemusega).

Joonis 6.3. Naisettevõtjate ajaline kogemus ettevõtjana (riikide võrdluses)

Eelnevalt jooniselt nähtub, et Eesti respondentide puhul on seitse 5-10 a kogemusega ettevõtjat. Samuti võib eestlastest vastanute puhul välja tuua, et naisettevõtjaid oli kõikidest vaneseklastritest. Lätis aga üle pooled ettevõtjad ($n=8$) on 1-4 aastase ärikogemusega.

Viimasel joonisel (6.4), mis käsitleb antud küsimuse vastuseid — on tulemused erinevustena naiste vanuse lõikes. Üle 10 aasta tegutsenud ettevõtjaid oli samaväärselt ($n=7$ ja $n=7$) nii lätlaste kui eestlaste seas. Viimasel juhul olid kõik Eesti naisettevõtjad 40+ vanuses, küll aga olid lätlaste nii alla 40-sed ($n=3$), kui 40+ aastat vanad ($n=4$).

Joonis 6.4. Naisettevõtjate ajaline kogemus ettevõtjana (vanuselises lõikes)

Kokkuvõtvalt suurimad erinevused olid selles, et 5-6 aastase ärikogemusega ettevõtjad oli vaid Eestist ning vanuselises profiilis 1-4 aastase kogemusega olid peamiselt Läti alla 40 aastased naisettevõtjad.

7-8. TEIE ETTEVÕTTE JA ÄRIVALDKONNA PÕHITEGEVUS

Küsid esettevõtete peamist tegevusvaldkonda olid vastused riigiti sektorjaalselt ühtsed - tegutsetakse peamiselt tertsiaar- ehk teenindussektoris. Läti naisettevõtjatest kõik vastanud (n=15) valisid äriks teenindusvaldkonna. Eestis mainiti ka primaarsektoris tegutsemist (põllumajandus, metsandus) kahe vastaja poolt (n=2) ning kahel ettevõtjal nimetatud riigis on väiketootmine (n=2). Ülejäänud tegutsevad Eestis tertsiaar ehk teenindussektoris (n=13).

Samuti võib täheldada, et valdkondade eripära lähtub suuresti mõlemas riigis sellest, et tegutsetakse peamiselt väikeettevõtjana. Eesti naisettevõtjad on suuresti soolo- ja mikroettevõtjad (n=16). Läti puhul on aga keskmise suurusega ettevõtjaid (kus töötab üle 10 töötaja) kolmandik kõikidest vastanutest (n=5).

Eesti vastajate puhul olid välja toodavad järgmised põhitegevusalad: 1) Haridus, juhendamine, koolitus;

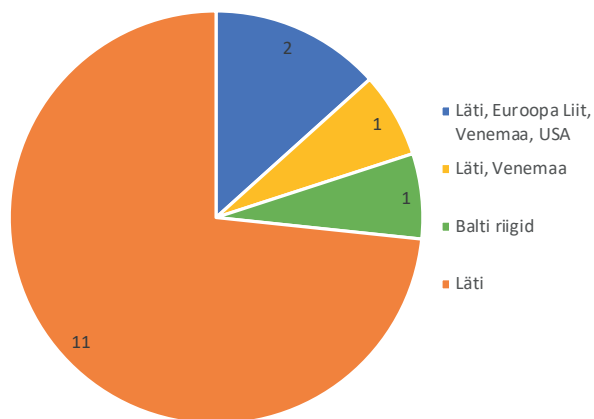
2) Raamatupidamisteenused ja maksunõustamine; 3) Ökotekstiilid, toidukoolitus, energiaprotsessid; 4) Massaaž; 5) Raamatupidamine; 6) Rahvarõivaste valmistamine; 7) Ehitus, puhastustarvete hulgimüük; 8) Kinnisvara restaureerimine, käsitöö; 9) Mesindus; 10) Tervishoid; 11) Taime- ja marjakasvatus; 12) Nõustamine, koolitus, tugi; 13) Koolitus, nõustamine; 14) Majutus; 15) Lilled, kaunistused; 16) Õmblusteenus.

Läti vastajate puhul olid välja toodavad järgmised põhitegevusalad: 1) ajakiri, e-seminar, konverents; 2) B2B müük; 3) kirjalikud tõlked, hääle ülekandmine, subtiitrite lisamine 4) veebiarendus, digitaalne turundus; 5) meediasisu loomine; 6) pagariäri; 7) tööprotsessi korraldamine, rõivaste kujundamine; 8) väikepood; 9) sotsiaalteenused; 10) toitlustamine; 11) kingade müük; 12) juuksurisalong; 13) haridus, psühholoogiline koolitus; 14) sotsiaalteenused; 15) õmblemine; 16) nõustamine.

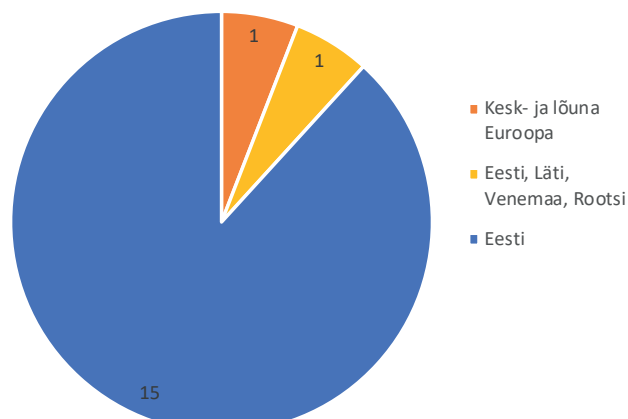
9. PEAMISED TURUD, KUS TEIE ETTEVÕTE TOOTEID/ TEENUSEID PAKUB (PEAMISED RIIGID VÕI PIIRKONNAD)

Järgmine ettevõtja profiili küsimus oli seotud sihtturgudega, kus küsitluses osalenud ettevõtjad tegutsevad. Eestis on kogu vastajatest (vt Joonis 9.2) müümas koduturul lausa 15 vastanutest, mis teeb 87 % respondentidest. Nagu jooniselt (9.1) näha on tulemused riigiti

sarnased, s.t Lätis on kogu vastajate arvust 75% müümas oma tooteid koduturul (n=11). Eksportturgudena märkisid lätlannad: EU, Venemaa, USA ja Balti riikide turgusid.

Joonis 9.1. Läti naisettevõtjate profiil peamiste sihtturgude kaupa

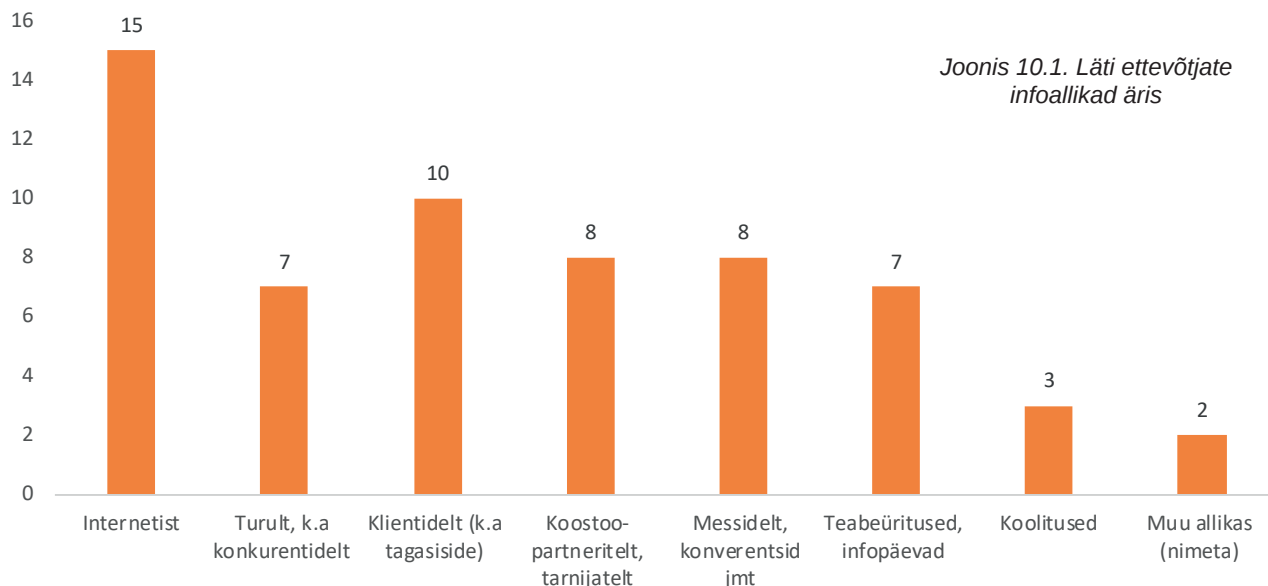

Joonis 9.2. Eesti naisettevõtjate profiil peamiste sihtturgude kaupa

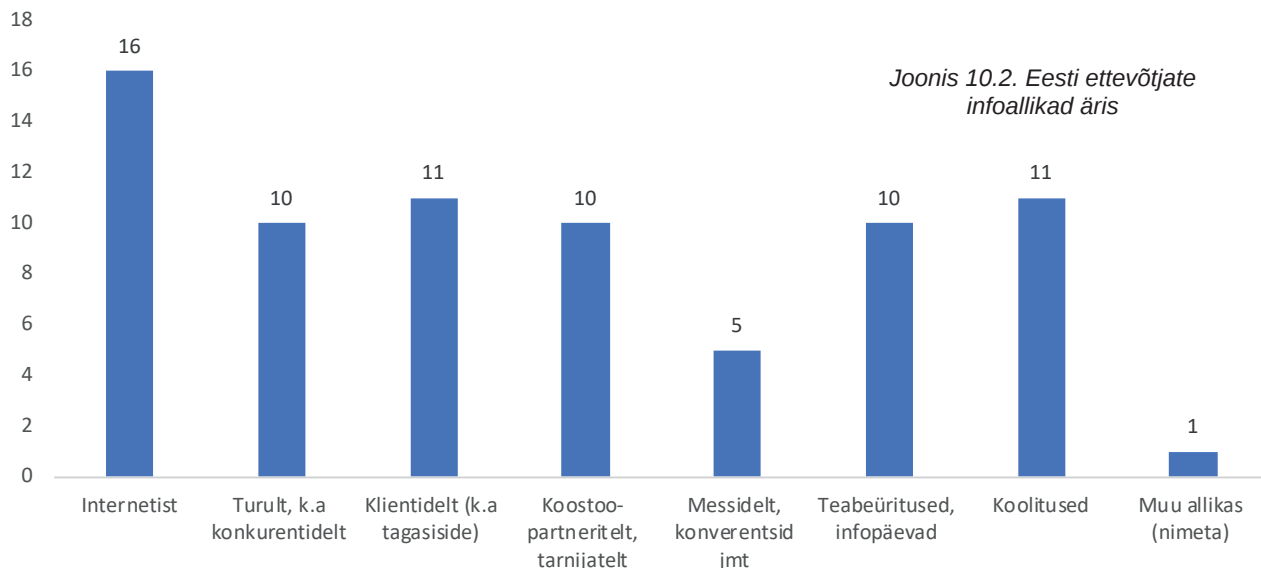
Joonis ringdiagrammina (Joonis 9.2) näitab, et üks vastanu tegutseb Kesk- ja Lõuna-Euroopa turul, üks lisaks koduturule ekspordib Lätti, Venemaale ja Rootsi. Kokkuvõtvalt tegutse takse peamiselt koduturul, kokku 15 vastanut kõikidest Eesti uuringus osalejatest.

10. MILLISED ON TEIE PEAMISED TEABEALLIKAD ÄRI- JA KAASNEVA TEABE KOGUMISEL?

Järgmise küsimusena selgitati välja - millised on peamised infoallikad, kust naisettevõtjad koguvad informatsiooni oma äritegevuseks. Vastused kajastuvad riikide lõikes järgmistel joonistel.

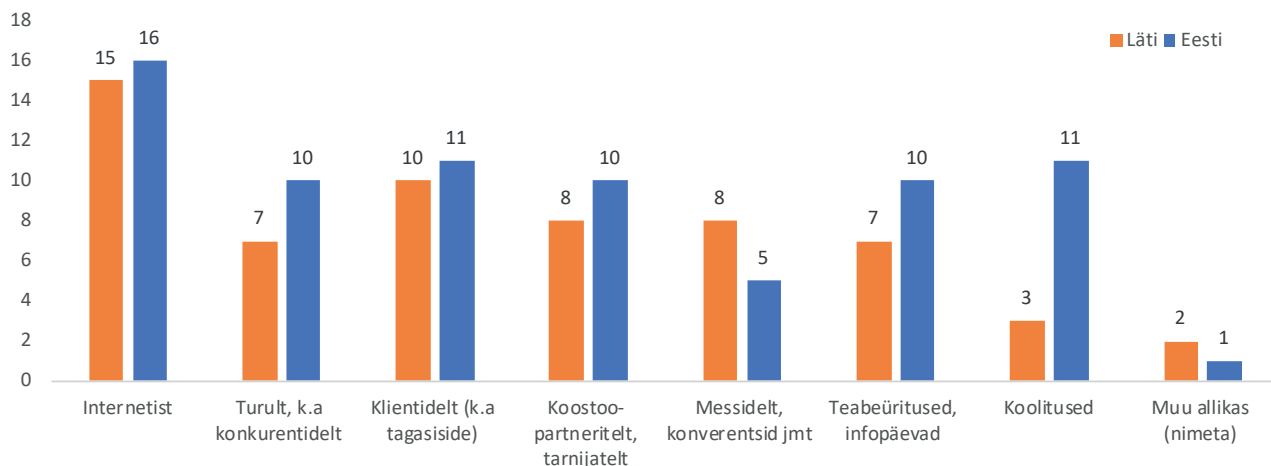

Joonis 10.1. Läti ettevõtjate infoallikad äris

Infoühiskonnas pole ettevõtjaid, kes ei omandaks informatsiooni teisestest allikatest. Valikuid on palju ning pigem on küsimus - kust informatsiooni hangitakse. Iga dekaad muudab inimeste otsingu võimalusi, s.h info kättesaadavust ja seonduvat kiirust. Suuri erinevusi vastustes riikide võrdluses polnud. Selle sajandi infokanalina on internet

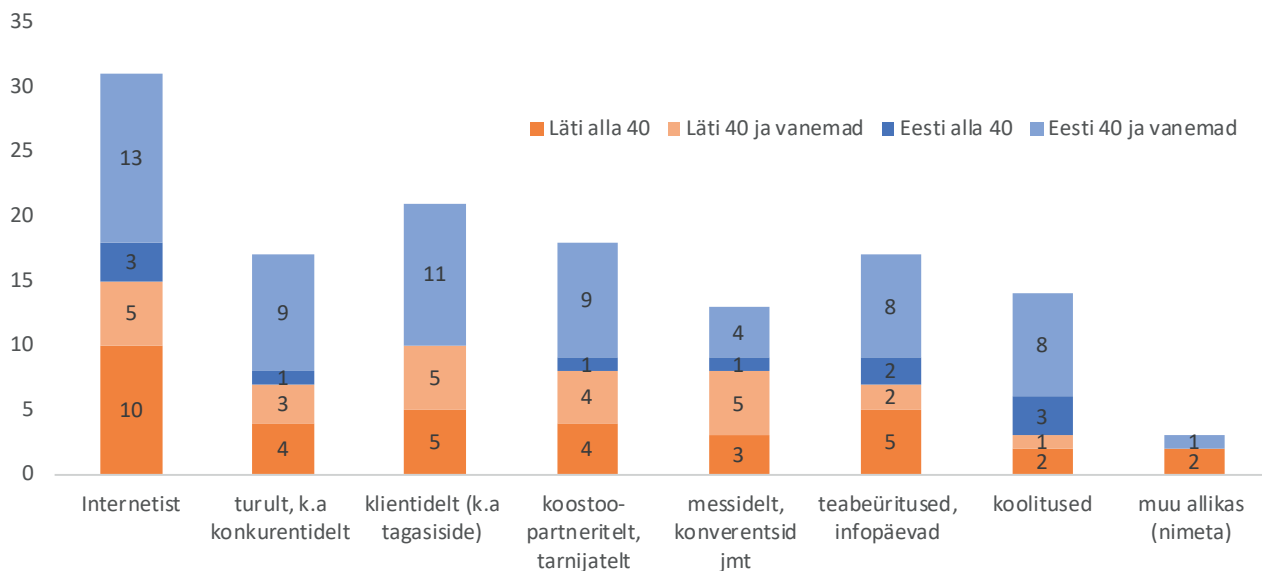
loogiline valik. Traditsioonilises võtmes on positiivne, et peetakse jätkuvalt “dialoogi” turuga- info turul osalejatelt nagu konkurendid, kliendid, samuti koostööpartnerid ja tarnijad. Muude vastustena toodi välja, et kogutakse infot ka “otse inimestelt” ehk turul osalejatelt.

Joonis 10.3. Naisettevõtjate ärilise info otsimise allikad riikide võrdluses

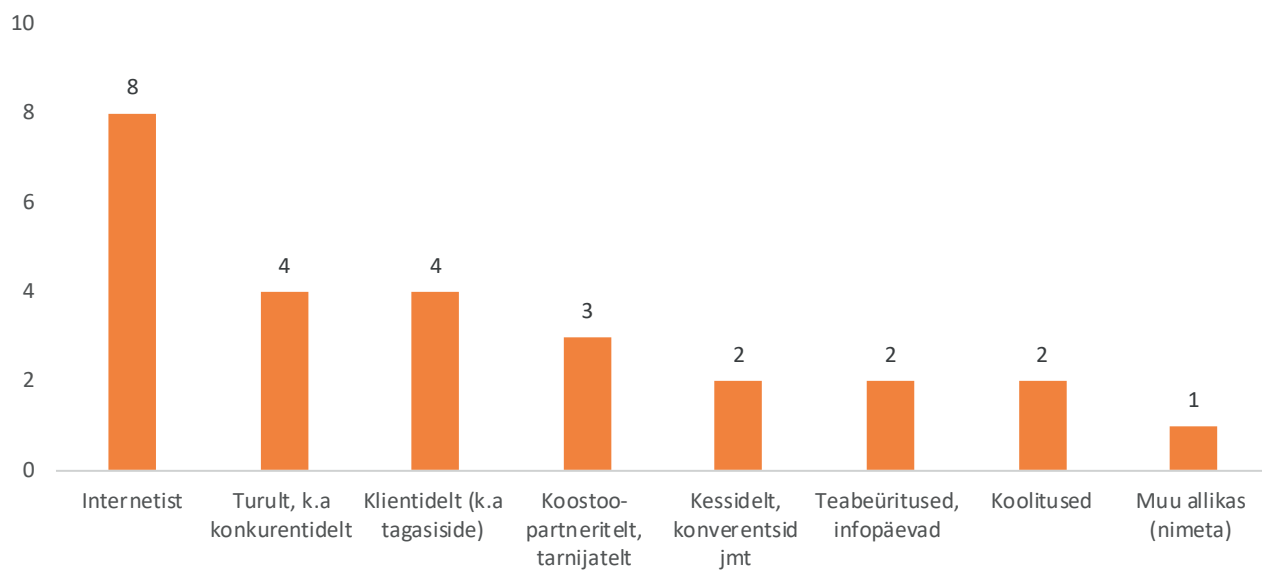
Võrdluses naisettevõtjate vanuselise jaotumisega: naisettevõtjad, kes olid kuni 40 aastased kasutasid peamiselt interneti kui infoallikat. Erinevalt Eesti naisettevõtjatest, kus internetist otsingu osakaal on just 40+ vanuses vastaja valik. Üldiselt kasutatakse eri vanuses naisettevõtjate puhul erinevaid allikaid.

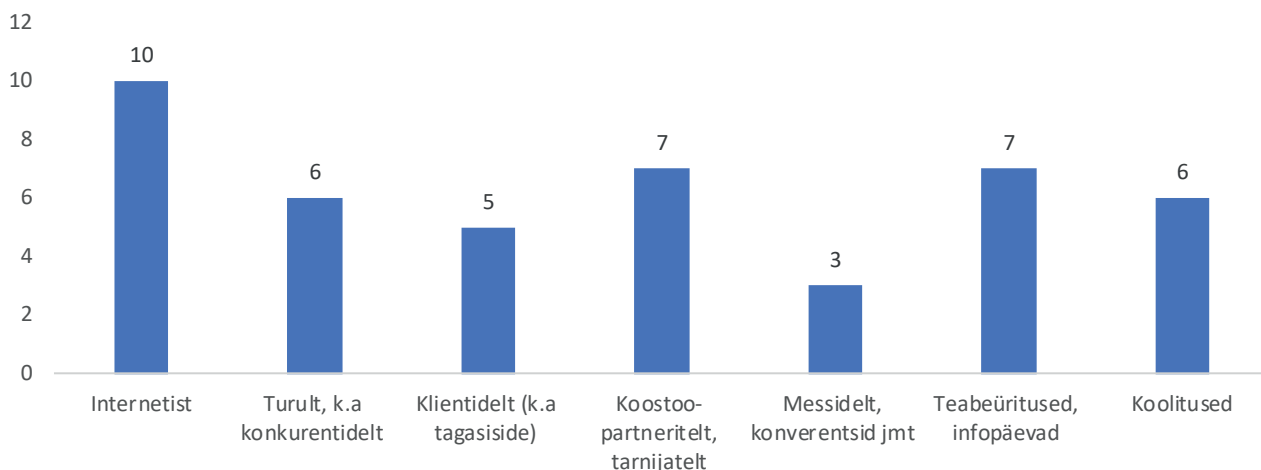
Joonis 10.4. Naisettevõtjate ärilise info otsimise allikad vastanute vanuselises lõikes

Analüüsides ja otsides ka erinevusi ettevõtjate kogemuse lõikes, siis erinevused puudusid 10 ja enam aastat tegutsenud ettevõtjate puhul. Küll oli väiksemaid erisusi alla 10 aastase ärikogemusega naisettevõtjate hulgas. Antud profiilis Eesti naisettevõtja kõ-

netab hea meelega oma klienti, saab infot üritustelt ja koolitustelt, samuti mainis avatud vastusena ka otse infokontakti "otse inimestelt". Läti alla 10 a tegutsenud naisettevõtja kogub suuresti infot internetist ning vähe üritustelt, infopäevadelt ning koolitustelt.

Joonis 10.5. Läti alla 10-aastase kogemusega ettevõtjate ärilise info otsimise allikad

Joonis 10.6. Eesti alla 10-aastase kogemusega ettevõtjate ärilise info otsimise allikad

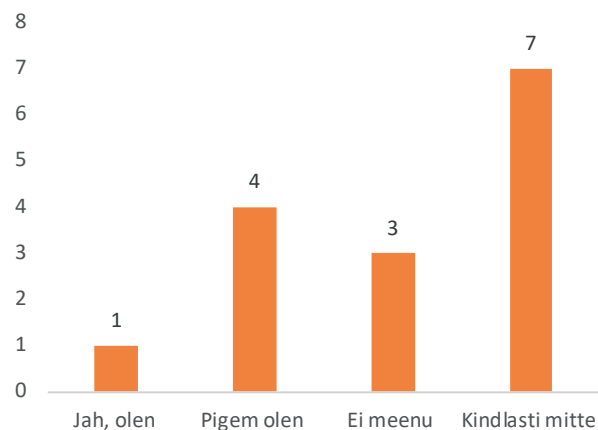
11. MILLIST TEAVET/ KOOLITUST VAJATE PRAEGU KÕIGE ROHKEM?

Järgmise täpsustava küsimusega püüti välja selgitada - millist informatsiooni (k.a koolitusi) vajatakse täna - sel päeval. Ühise teemana oli märgitud mõlema riigi naisettevõtjate poolt - erinevad digi- ja turundusteemad (s.h müük). Eesti naisettevõtjatest mainis kaasnevat teematikat 6 vastajat, see on antud küsimustele vastuste andjate (n=10) koguarvust 60%. Lisaks mainiti Eesti respondentide seas, et vajadus on dokumendihalduse ja inimressursside juhtimise valdkonnas, huvitavaks teemaks oli "soft landing".

Läti naisettevõtjate vajadus oli oluliselt laiapõhjalisem ja enam seotud ettevõtjate põhitegevuse ja -valdkonnaga. Läti naisettevõtjate vastuseid ei saa üldistatuna välja tuua, tulemused nende seas, kes vastused andis olid järgmised: 1) Digitaalsed oskused; 2) Majandusstatistika, turu-uuringud; 3) Juhtimine; 4) Digitaalturunduse edasijõudnud oskused; 5) Tarbijate käitumine; 6) Toiduainete fotokursused otsemüügi parandamiseks Instagrami ja Facebooki kaudu. Kogemuste ja inspiratsiooni jagamise sündmused; 7) Kuidas suhelda investoritega; 8) Töö tarnijatega; 9) Juhtimine; 10) Moetrendid; 11) Uuendused tööstuses; 12) Kiiruse määramine; 13) Juhtimine; 14) EL-i konverentsid.

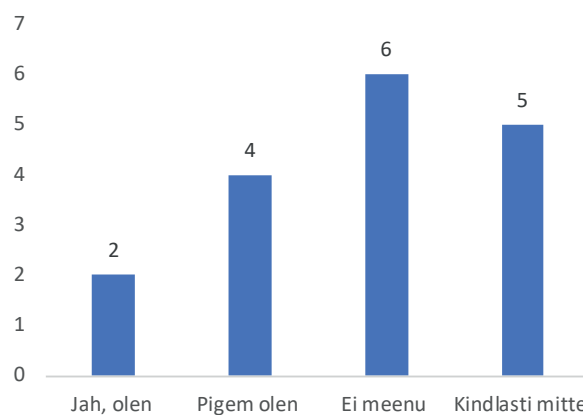
12. KAS OLETE TUNDNUD, ET OLETE OMA ÄRI TEEKONNAL TÕRJUTUD OLNUD, KUNA OLETE NAISETTEVÕTJA?

Naisettevõtlus on populariseerunud hetkest, mil toimus riikide (Läti/Eesti) taasiseseisvumine ning kõigil on olnud võrdne võimalus ettevõtjaks hakata.

Joonis 12.1. Läti ettevõtjate hinnangud kuivõrd nad tunnevad end tõrjutuna naistena äris

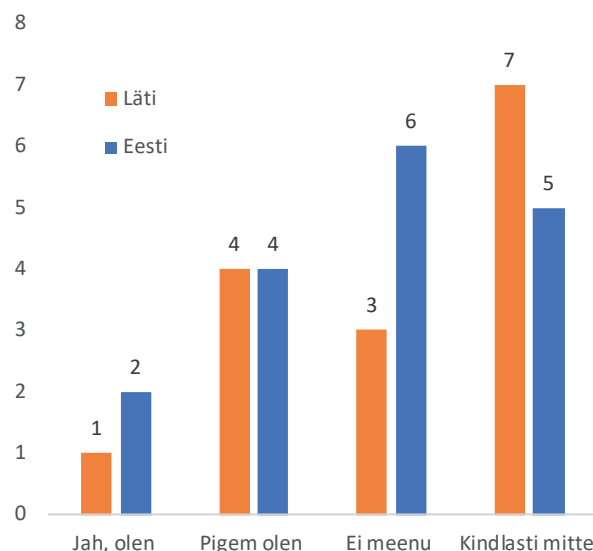
Järgneva küsimusega selgitati välja, kuivõrd on uuringus osalevad ettevõtjad tundnud end naistena äris tõrjutuna.

Joonis 12.2. Eesti ettevõtjate hinnangud kuivõrd nad tunnevad end tõrjutuna naistena äris

Sellise küsimuse esitamine oli hüpoteetiline, ehk eeldati et naised oma soost lähtuvalt võivad olla tundnud end tõrjutuna. Õnneks olid tulemused väga positiivsed. Kui üldistada riikide üleselt, siis kolmandik mõlema riigi naisettevõtjaid on “tundud” või “pigem tundnud” tõrjutust. Eestis on kaks naist 17-st, kes on seda tundnud ning neli täpsustas, et “pigem jah”. Lätlastel proportsionaalselt oli sarnane tulemus, kus üks naisettevõtja 15-st on tundnud tõrjutust ning 4 “pigem jah”.

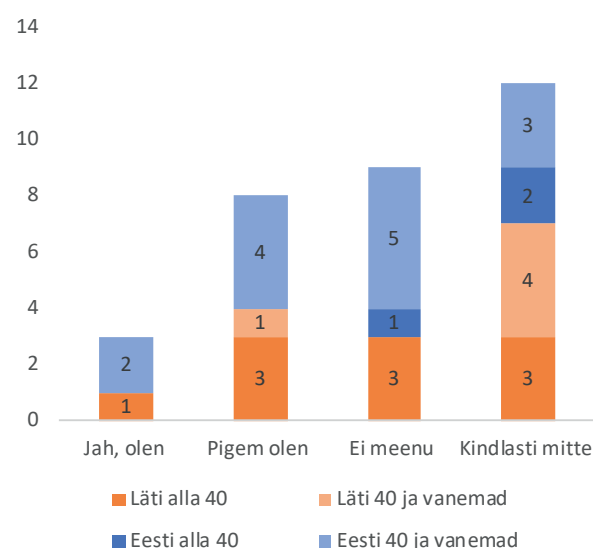
Joonis 12.3. Naisettevõtjate hinnangud riigiti, kuivõrd nad on tundnud end tõrjutuna naisena oma äri teekonnal

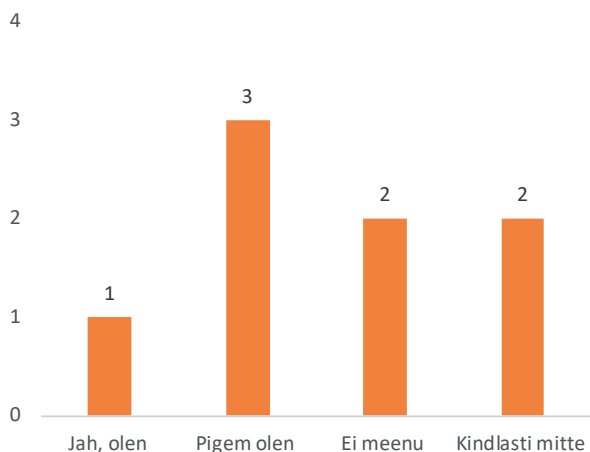
Riikide võrdlustulemuse osas on seega suurem osakaal naisettevõtjatel, kes pole tundnud end tõrjutuna. Kokku 10 vastajat on Lätist (ehk 2/3), kes ei mäleta või pole kindlasti mitte tõrjutuna end tundnud. Eesti naisettevõtjate puhul on sama osakaal naisi (n=11), kes ei tähelda tõrjutust saamist.

Analüüsides tulemusi vanuselises lõikes, võib täheldada, et Lätlastest on (pigem) tundnud end tõrjutuna alla 40 aastased naisettevõtjad, kui samas Eesti ettevõtjana tunneb end tõrjutuna just 40 või vanem vastanud naine.

Joonis 12.4. Naisettevõtjate hinnangud vanuselises lõikes, kuivõrd nad on tundnud end tõrjutuna naisena oma äri teekonnal

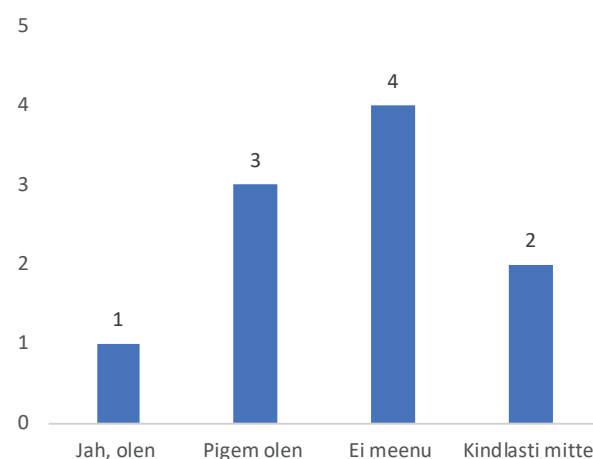

Tulemusi võrreldi ka lähtuvalt sellest, milliseid hinnanguid andsid mõlema riigi ettevõtjad oma ajalise kogemuse profiilis. Erinevusi riigiti 10 aastat ja enam tegutsevate ettevõtja osas polnud. Alla 10 aasta tegutsenud ettevõtjate (vt alljärgnevat joonist) puhul väikesed erinevused eksisteerisid. Nii Eestis kui Lätis alla kümneaastase ehk väiksema kogemusega naised

Joonis 12.5. Läti alla 10 a kogemusega ettevõtjate hinnangud oma tõrjutusele naisena äris

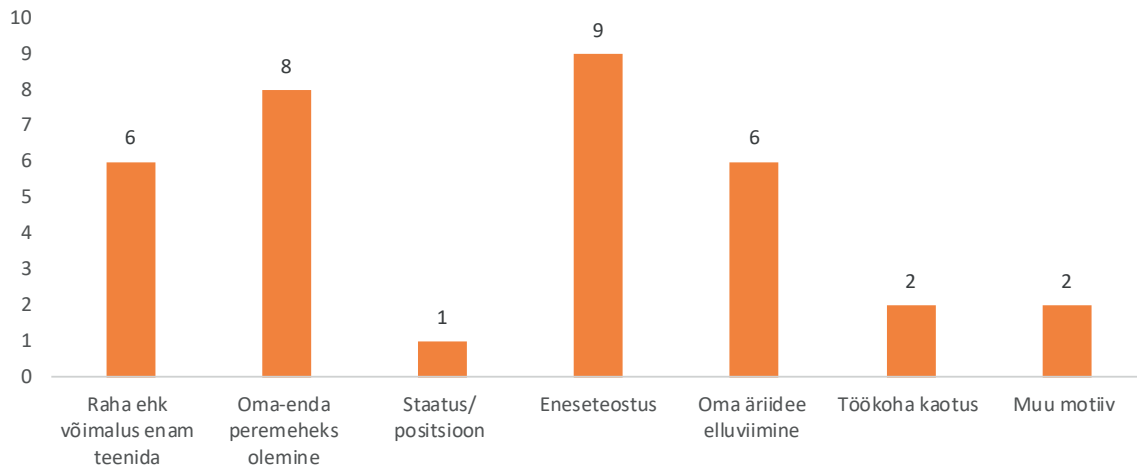
on (pigem) tundnud end tõrjutuna, seda samaväärtelt 4 isikut mõlema riigi vastanutest. Eesti tulemused eristuvad sellega, et neli vastajat kümnest pigem ei suuda otseselt seda meenutada. Kokkuvõtvalt olid alla 10 a kogemuse profiilis kaks vastanut mõlemist riigist, kes pole kindlasti tõrjutust tundnud (olemaks äriinimene just naisena).

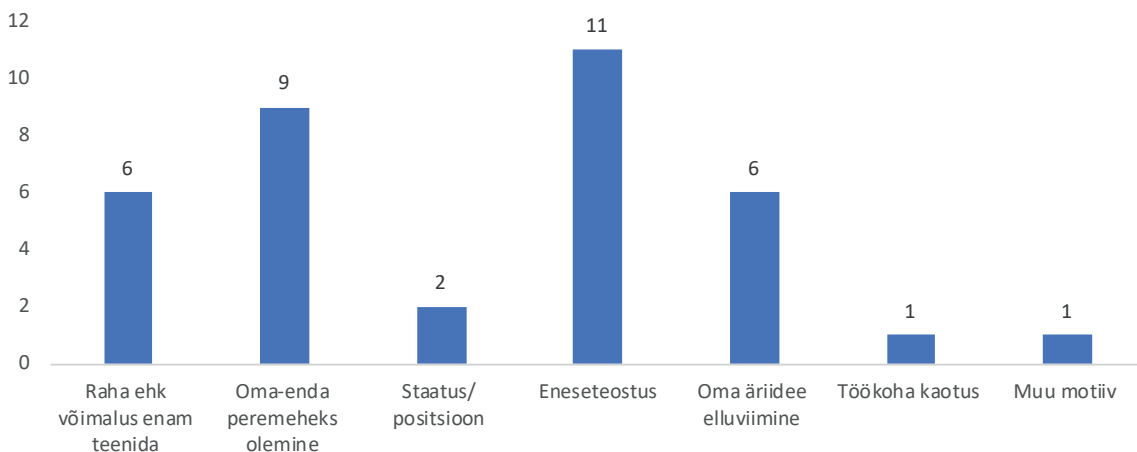
Joonis 12.6. Eesti alla 10 a kogemusega ettevõtjate hinnangud oma tõrjutusele naisena äris

13. MIS MOTIVEERIS TEID ALUSTAMA ETTEVÕTLUSEGA JA SAAMA ETTEVÕTJAKS?

Ettevõtjaks saamisel olulisim on – motiivid ja motivatsioon, miks alustatakse oma äri. Järgmine küsimus uuriski seda, mis motiveeris mõlema riigi naisettevõtjaid alustama äritegevusega (vt Joonist).

Joonis 13.1. Läti naisettevõtjate hinnangud, mis neid motiveeris alustama ettevõtlusega

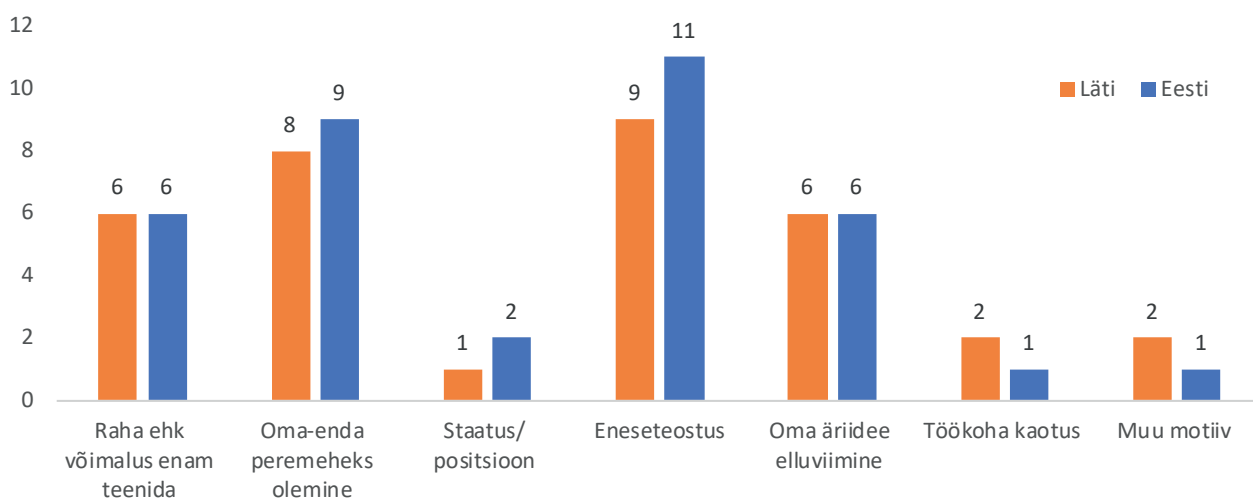

Joonis 13.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud, mis neid motiveeris alustama ettevõtlusega

Motivatsioonifaktoreid ehk motiveid on uuritud mõlemas riigis erinevate uurimisgruppide poolt juba pea 25 aastat (alates taasiseseisvumisest). Tallinna Tehnikakõrgkooli (k.a antud projektiteeskonna) liige - Eva Vahtramäe on oma kahe ettevõtlusuuringu osas neid uurinud 10 a vältel (k.a Eesti naisettevõtjate motiveid). Nimetatud Eva

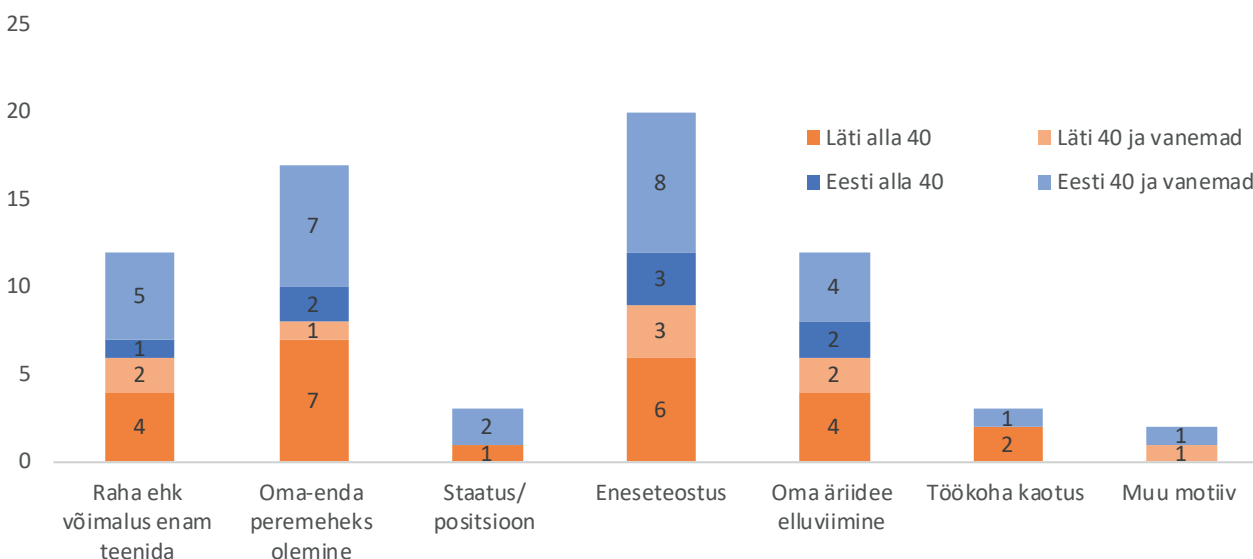
Vahtramäe uuringutest on püstitatud ka antud projekti naisettevõtjate uuringusse 2 hüpoteesi, kus mõlema riigi naiste puhul peamisteks motiveid (eeldatati et) on: raha ning samuti soov olla iseenda peremees. Järgnevalt jooniselt on välja toodud motivatsioonitegurid riikide tulemuste võrdluses.

Joonis 13.3. Naisettevõtjate hinnangud, mis motiveeris neid alustama ettevõtlusega (riikide lõikes)

Kui eelnevalt püstitatud hüpoteese kontrollida, siis saab tõdeda, et raha kui motivaator jagab tulemustes 3-4 kohta, ehk raha pole peamine motivaator antud uuringu vastanute seas. Küll saab tõdeda, et üheks peamistest motiveid on "Olla iseenda-peremees" ning päris

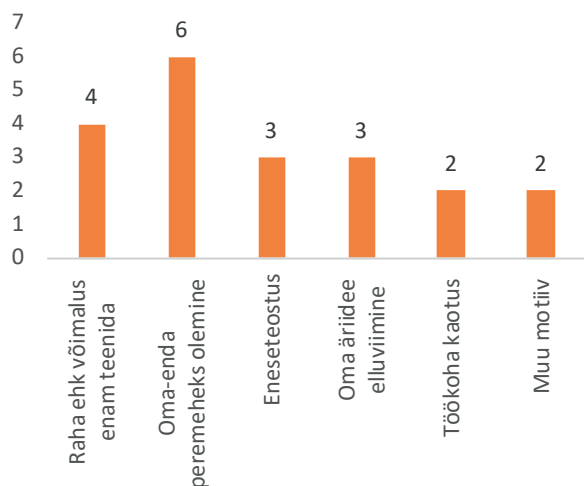
esimeseks motiveiks (mõlema riigi naisettevõtjatele) on "eneseteostus". Väiksemate motiveidena mainiti ära: "staatust/positsiooni" või seda, et motivatsiooniks on alustada äri seoses töö kaotusega. Vanuselises lõikes erinevused on välja toodud järgmisel joonisel.

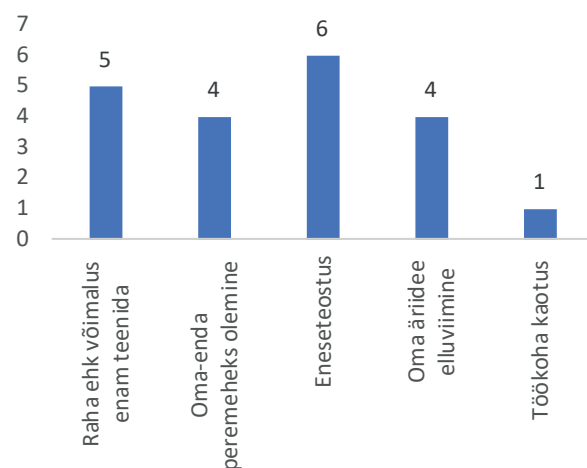
Joonis 13.4. Naisettevõtjate hinnangud, mis motiveeris neid alustama ettevõtlusega (vanuselises lõikes)

Suurimad erinevused on Eesti ja Läti tulemustes vaid alla 10 aastase kogemusega naisettevõtjate hulgas. Lätis pole väiksema (vanuselise) kogemusega ettevõtjatele "eneseteostus" nii oluline motivaator kui Eestis samas

valimigruppis vastajatele. Ehk on näha, et eneseteostus on Läti alla 10.a kogemusega ettevõtjatel madalam kui on Eesti sama kogemusega naistel.

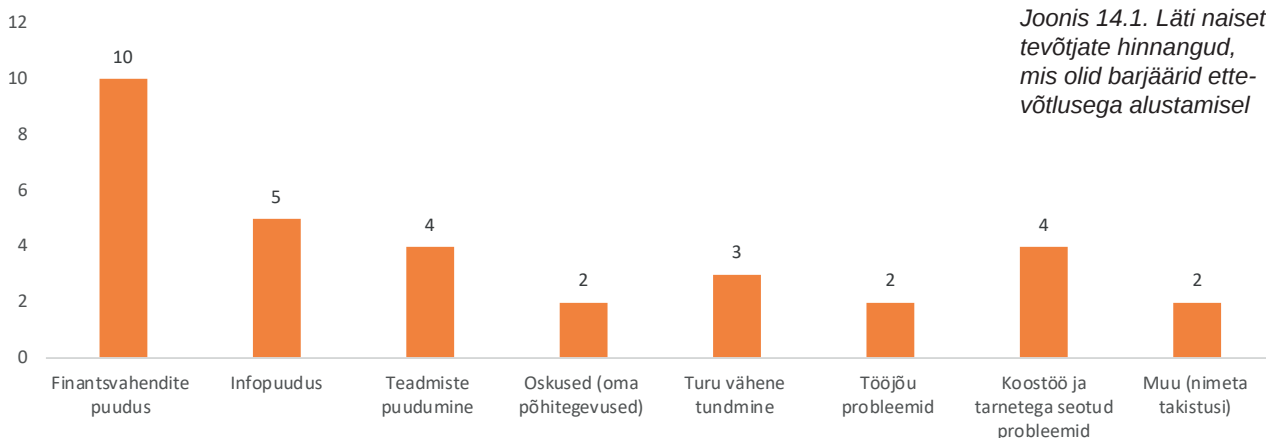
Joonis 13.5. Läti alla 10 a kogemusega naisettevõtjate ettevõtjaks hakkamise motiivid

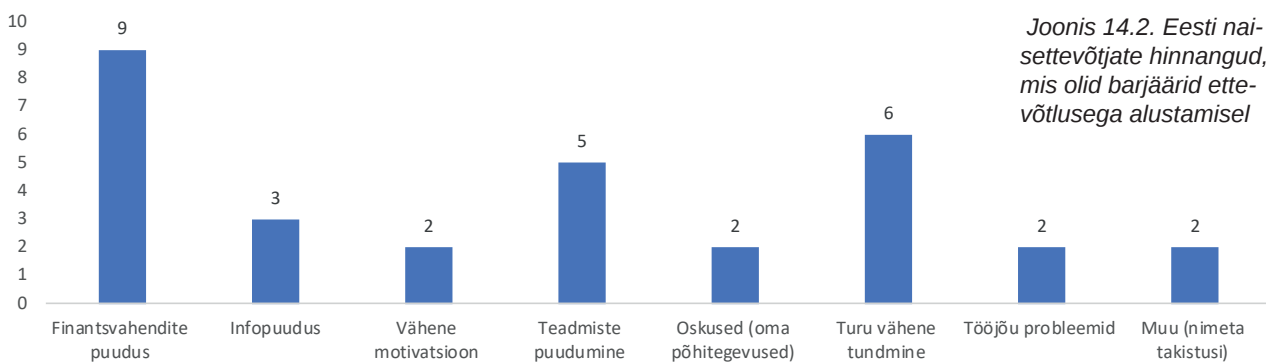
Joonis 13.6. Eesti alla 10 a kogemusega nais ettevõtjate ettevõtjaks hakkamise motiivid

14. MIS OLI ETTEVÕTTE ASUTAMISEL SUURIM TAKISTUS

Ettevõtlustegevus on alati seotud takistuste ja barjääridega. Järgmise küsimuses raames püütigi välja selgitada, millised on suurimad barjäärid ettevõtluse alustamisel. Joonised kajastavad tulemusi riigiti erinevalt.

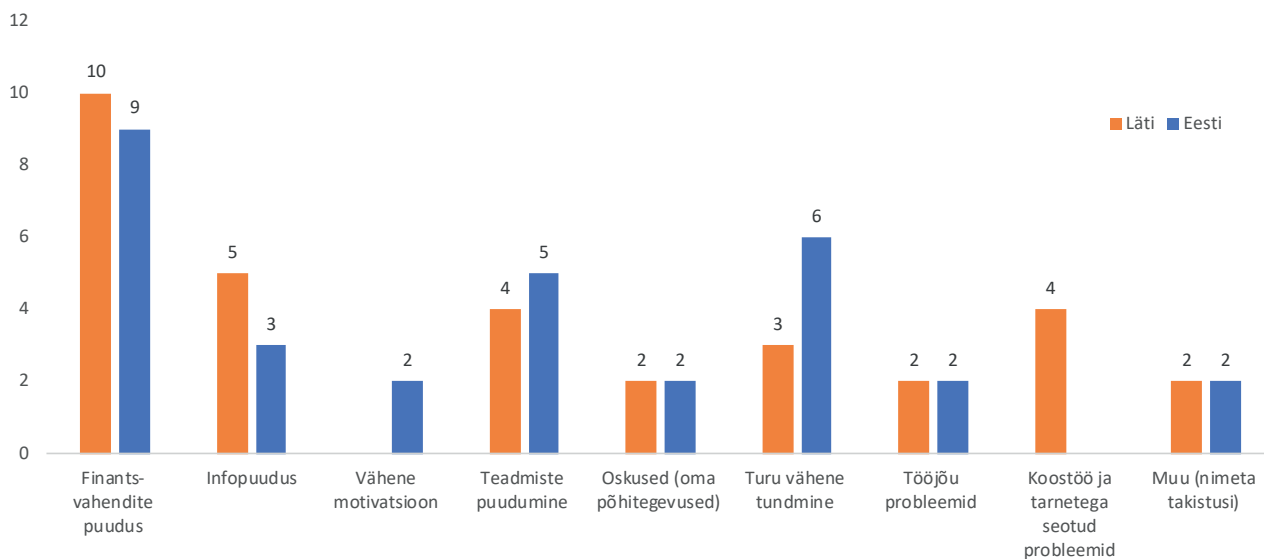
Joonis 14.1. Läti naisettevõtjate hinnangud, mis olid barjäärid ettevõtlusega alustamisel

Joonis 14.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud, mis olid barjäärid ettevõtlusega alustamisel

Tulemustest on näha, probleemidel ehk ettevõtluse alustamise barjääridel riigiti on sarnasusi. Nii peetakse suurimaks barjääriks finantside puudust (Lätis 2/3 kolmandike isikute arvamustest; eestlastel 40%-l

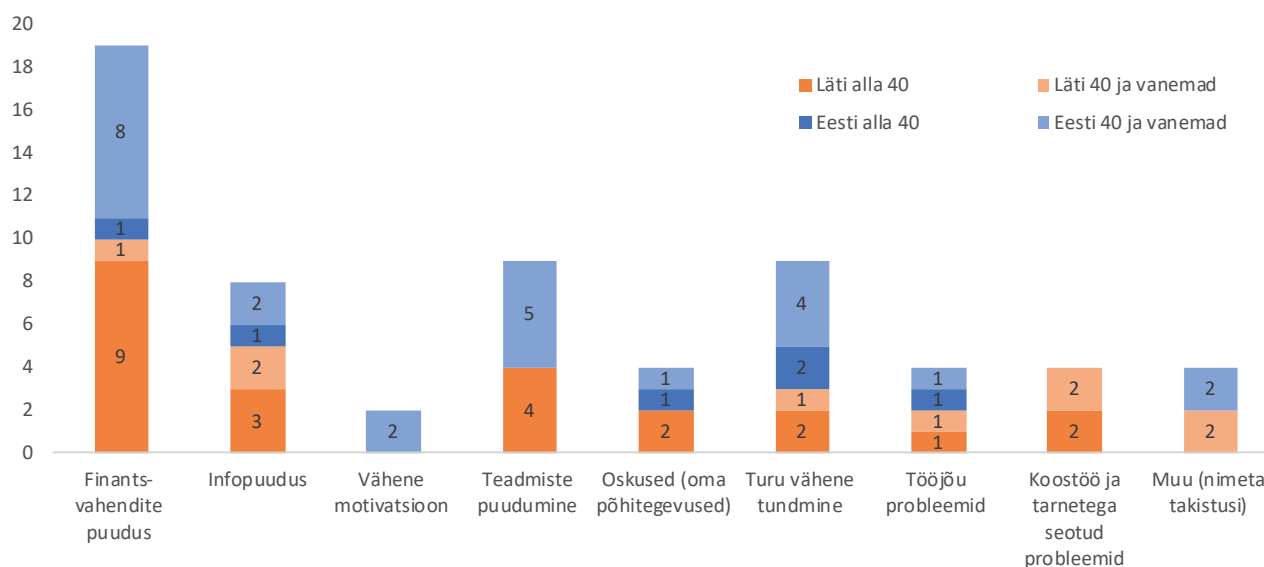
vastanutest). Sarnasustena võib välja tuua ka selle, et just tööjõuga seonduvad probleemid või oskused põhitegevusele on väikeseks barjääriks alustamisel (vt ka järgnevat võrdlusjoonist).

Joonis 14.3. Naisettevõtjate hinnangud barjääridele äri alustamisel riikide lõikes

Analüüsides erinevusi antud küsimuses Läti ja Eesti tulemuste vahel, siis suurimaks erinevuseks võib lugeda seda, kus Läti naisettevõtjatel firma alustamise probleemid on eelkõige infopuudusest tingitud, samuti on barjääriks koostöö tasand. Küll vähe (n=2), kuid kahel lätlannal on esinenud ka motivatsioonipuudust (et ettevõtlusega alustada). Eestlaste eripäranana takistustest võib välja tuua: “teadmiste puudumine

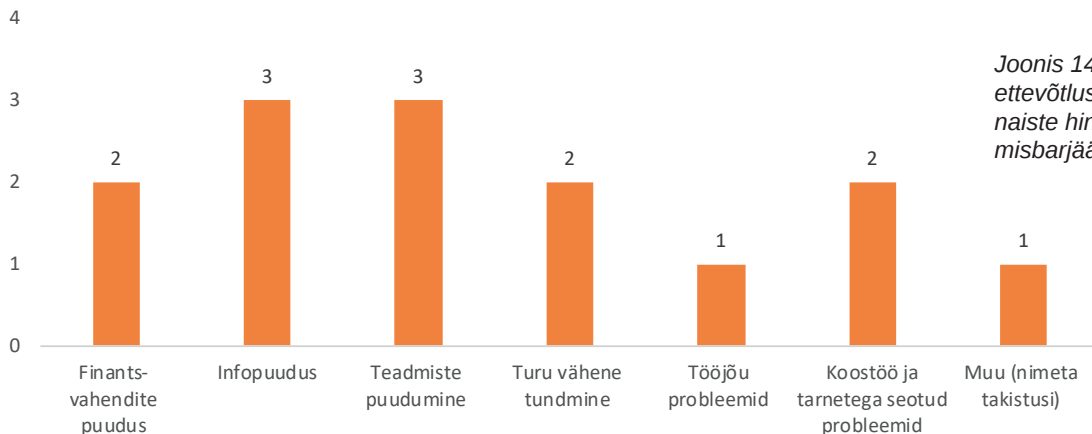
turust”. Muude probleemidena toodi välja, et barjäärid on just nn klassikalised, mis seonduvad alates ettevõtlusvormi valikust kuni raha leidmiseni. Täiendavate vastustena toodi välja veel, et barjääriks on: asukoht, laiskus (Eesti vastjad), samuti riskide kartus ning avatud vastus, et “pole probleeme”. Vanuselised erinevused naisettevõtjate vastustes on välja toodud järgmisel joonisel.

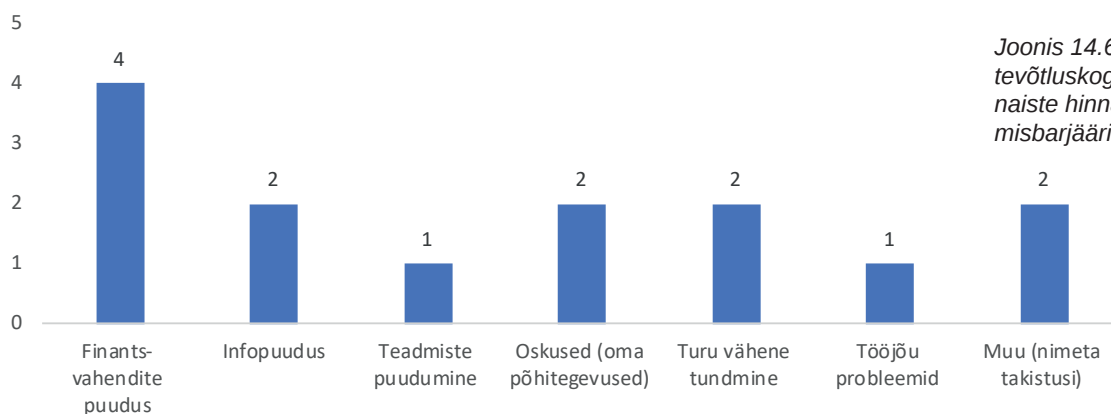
Joonis 14.4. Naisettevõtjate hinnangud barjääridele äri alustamisel vanuselises lõikes

Tulemused vanuselises lõikes näitavad, et pigem on probleemiks ettevõtlusega alustamisel finantside puudus, see oli ülekaalukas Läti alla 40 aastaste (n=9) ning Eesti 40 a ja vanemate seas (n=8). Sama tendents eristus ka teadmiste puudumise osas: Lätlastel neli vastanut 15-st ning eestlastel 5 vastanut 17-st. Lätlannad, kes on 40 a ja vanemad hindavad barjääriks pigem info ja

koostöö puuduseid. Eesti alla 40 aastaste naisettevõtjate peamiseks barjääriks on turu mittetundmine. Tulemused olid erinevad üle 10 aastase kogemusega ettevõtjate seas (vt Joonist riigiti) – kui selles profiilis lätlannadel on barjääriks info ja teadmiste puudus, siis eestlannadel finantsidega seotud barjäärid.

Joonis 14.5. Üle 10 a ettevõtluskogemusega Läti naiste hinnangud alustamisbarjääridele

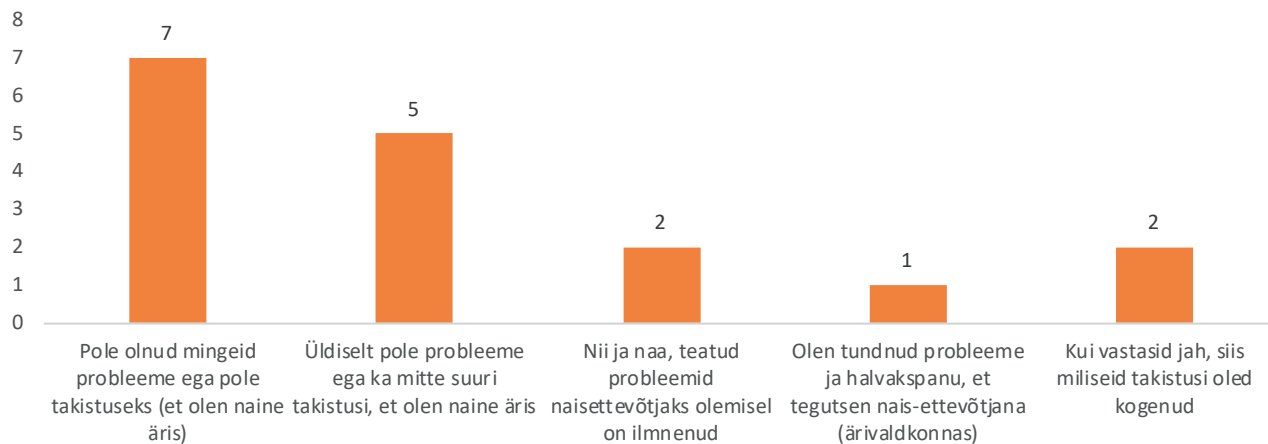

Joonis 14.6. Üle 10 a ettevõtluskogemusega Eesti naiste hinnangud alustamisbarjääridele

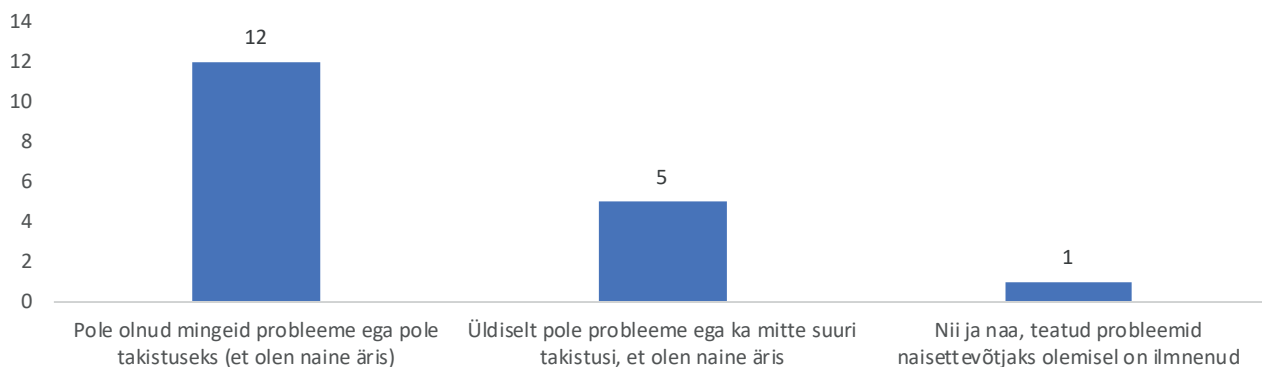

15. MILLISENA NÄETE ÄRINAISENA OMA ÄRI TEEKONDA?

Ettevõtlusteeakond on erinevatel organisatsioonidel ja ettevõtjatel erinev, nii nagu on erinevad probleemid, barjäärid või motiivid. Järgmise küsimusega paluti hinnangud naisettevõtjate äri-teeakonnale läbi probleemide ja takistuste. Tulemused riikide lõikes on välja toodud järgmisel joonistel.

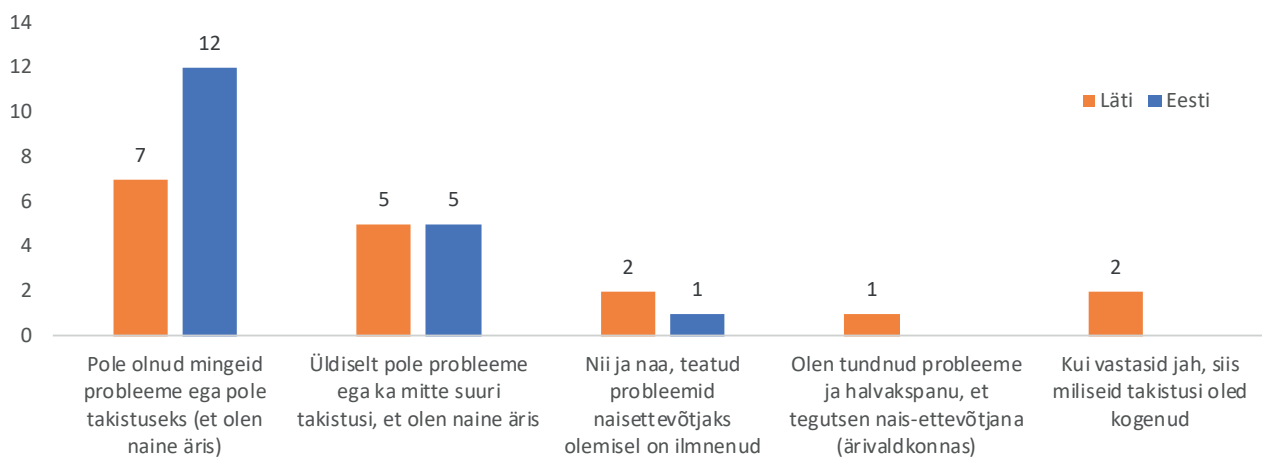
Joonisel 15.1. Läti naisettevõtjate hinnangud - olla kui naine ettevõtlusteeakonnal

Joonis 15.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud - olla kui naine ettevõtlusteeakonnal

Pooled Läti naised ja kolmveerand Eesti naisettevõtjatest ei näe probleeme ega takistusi sel teekonnal, kus tegutsetakse äris naistena. Teisele kohale jäi tulemus, et «üldiselt pole probleeme» ega nähta suuri takistusi.

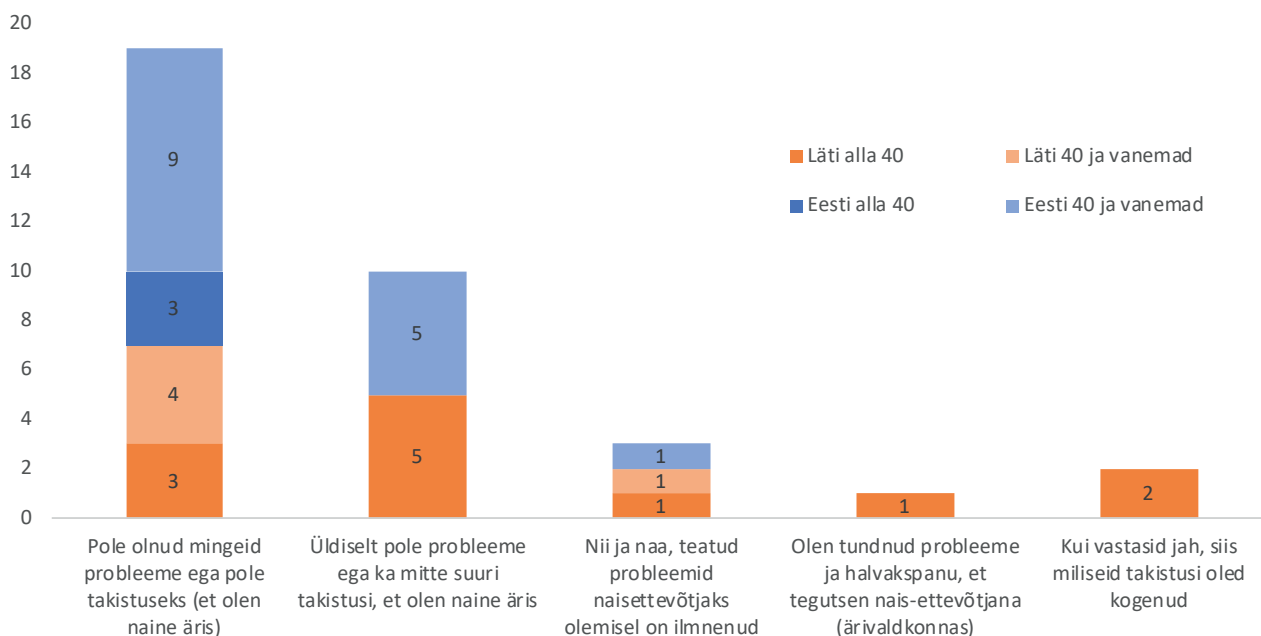
Kaks Läti naist ja üks eestlanna viitasid, et on mõningad probleemid tegutsemaks naisena äris. Erinevus ilmnes pigem Läti tulemuses — üks respondent tõi välja, et on kogenud probleeme äris oma nais-staatusest lähtuvalt.

Joonis 15.3. Naisettevõtjate hinnangud – olla kui naine ettevõtlusteeakonnal (tulemused riigiti)

Lisaks paluti täpsustada probleeme, mis seonduisid sellega, kui ettevõtlustekonnal on teatud takistusi. Avatud vastusena täpsustati Läti naisettevõtja poolt: «Lätis on tohutul hulgal naisi juhtivateel kohtadel või neil on oma ettevõtte. Mul veab, et elan Lätis; äri ajal olete ikkagi esmalt ema, kuid teie enda ettevõtte võtab 24/7 aega täpselt nagu lapsed; Nii et peate õppima oma aega juhtima ja jagama ennast oma elu kahe peamise asja — pere ja ettevõtte — vahel. Meeste jaoks see on natuke lihtsam». Kokkuvõtvalt otseselt neid probleeme

välja ei toodud, mida saaks seondada takistustena just naisena ettevõtjaks olemisel. Millised on probleemid ettevõtlusteele on uuritud ka projektpartneri Tallinna Tehnikakõrgkooli (endise LVRKK) õppejõu, antud projekti liikme Eva Vahtramäe poolt, tema 2017 aasta ettevõtlusuuringus. Ka nimetatud uuringus on naisettevõtjate probleemideks (nende äriteekonnal) märgitud: turunduse keerukus ja puudub raha turundada; teatud oskuste ja teadmiste puudumine, eriti konkreetsetel sihtturul tegutsemisega kaasnevad.

Joonis 15.4. Naisettevõtjate hinnangud – olla kui naine ettevõtlusteeconnal
(vanuselises lõikes)

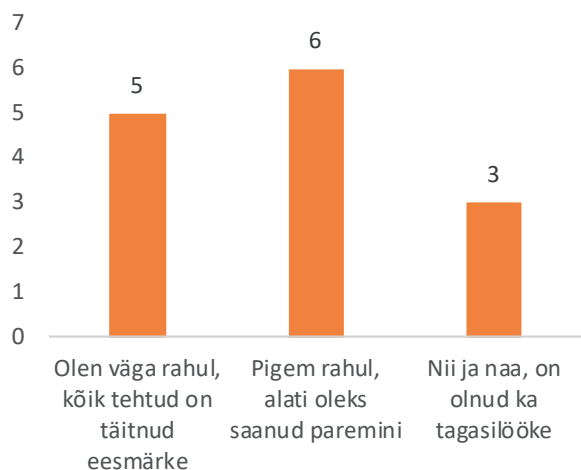
Kokkuvõtvalt analüüsiti ka seda, milliseid hinnanguid annavad naised, kel on enam kogemust äris kui 10 aastat (võrreldes väiksema kogemusega vastajatega). Suuri erinevusi erineva ettevõtluskogemusega isikute puhul ei

leitud. Väiksemad erinevused olid vaid Läti naisettevõtjatel, kus pikema staažiga naised äris viitavad, et (pigem) pole probleeme ega takistusi ($n=5$) ning alla 10 a kogemusega Läti naisettevõtjad näevad neid enam ($n=2$).

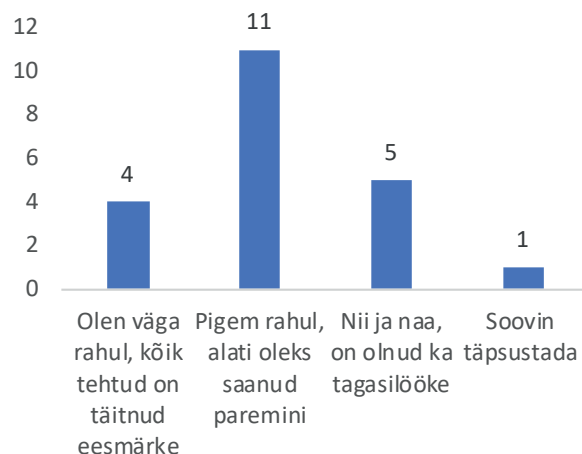

16. HINNAKE ETTEVÕTTE SENIST «TEEKONDA»

Kui eelnevad küsimused fokuseerisid naisettevõtjatele ja naisena äris olemisele ning kaasnevate takistustele, siis järgmise küsimusega paluti hinnangut - kuidas on firmal läinud (kuni tänase päevani). Tulemused kajastuvad esmalt riigiti eraldi tulemustena (vt Joonist).

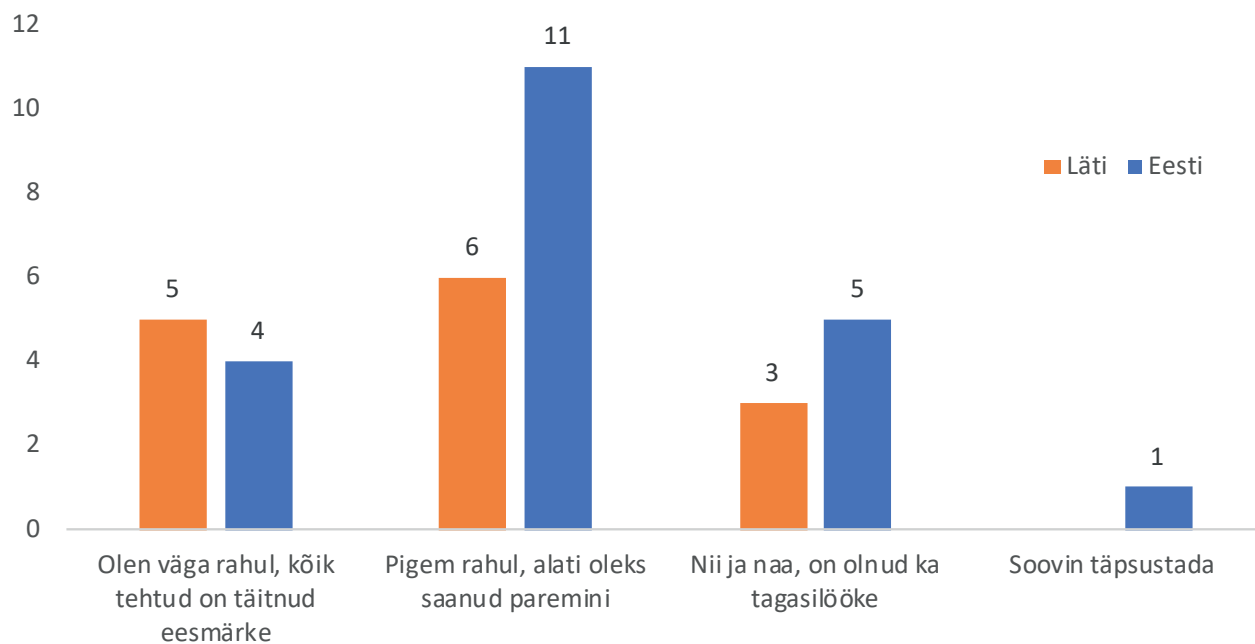
Joonis 16.1. Läti naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale

Joonis 16.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale

Tulemused olid väga head. Fookus on olnud mõlema riigi ettevõtjatel tulemuste/eesmärkide saavutamisele suunatud. Kolmandik Läti alustavaid ettevõtjaid on rahul oma teekonnaga ja eesmärkide saavutamisega. Nii ei saa öelda Eesti naisettevõtjate kohta, kus vaid neljandik

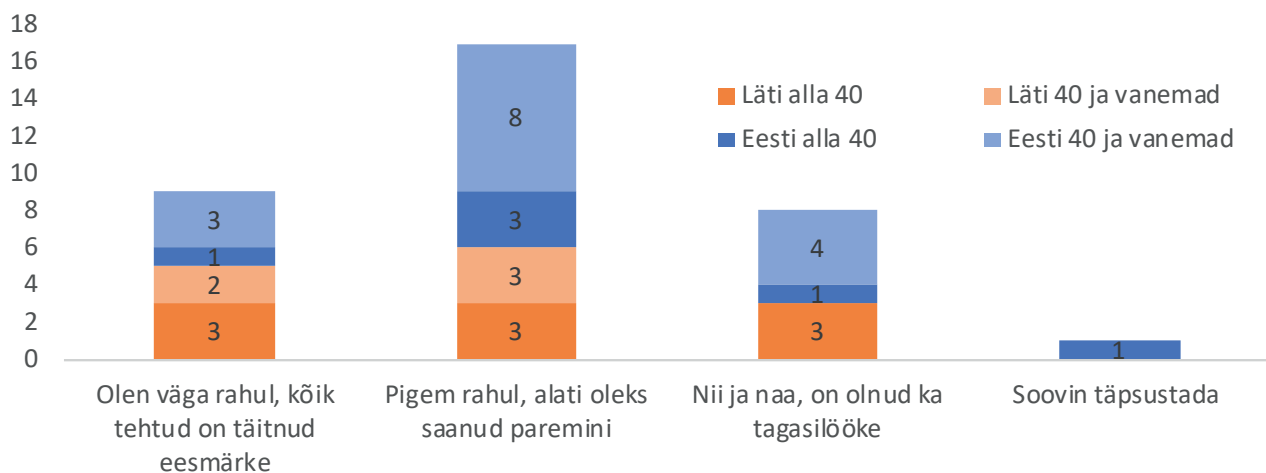
oli rahul. Niinimetatud arenguruumi jätab vastus «Pigem rahulolev, alati saab paremini» ehk selliselt vastas: 6 lätlannat (15-st), samas Eesti naisettevõtjate seas oli see populaarseim vastus (n=11).

Joonis 16.3. Naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale (riikide lõikes)

Analüüsi ka tulemusi naisettevõtjate vanuselises lõikes. Võib täheldada, et suuri erinevusi vanuse lõikes pole. Väga rahul, et kõik läks eesmärgipäraselt on alla 40 aastased lätlannad ja Eesti 40+ naisettevõtjad. Läti

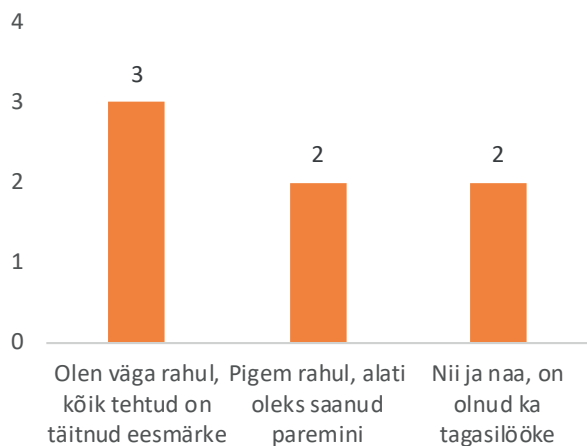
naisettevõtjad, kes on 40 või enam vanuses: on väga rahul ja pigem rahul oma teekonnaga. Eesti alla 40 aastane ettevõtja on pigem rahul (n=8), kuigi on olnud ka tagasilööke (n=4).

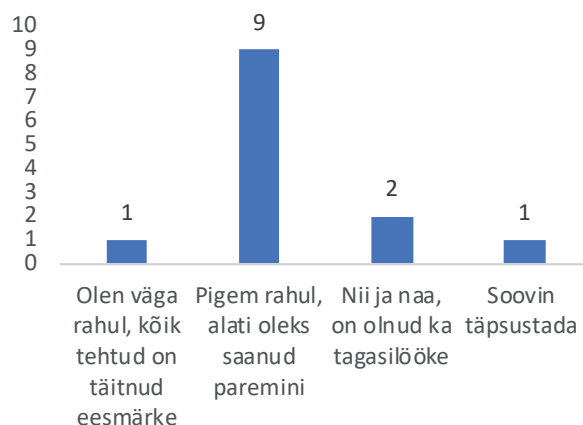
Joonis 16.4. Naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale (vanuselises lõikes)

Analüüsi ka tulemusi ettevõtluskogemuse järgi. Suurimad erinevused ilmnisid vaid alla 10 aastase kogemusega naisettevõtjate seas (vt Joonist). Kokkuvõttevalt analüüsides vastuseid alla 10 aastase kogemusega vastajate võrdluses riigiti- vaid üks Eesti naisettevõtja on oma senise tegevuse äriteekonnal “heaks” lugenud.

Lausa kriitiliseks peab üks Eesti vastaja oma teekonda, kes lisas avatud vastusena, et mõtleb lausa tegevusala vahetuse peale. Läti alla 10 aastase kogemusega naisettevõtjad on andnud positiivsemaid hinnanguid ning vaid kahel (seitsmest) on läinud hästi, vaid mõningate tagasilöökidega.

Joonis 16.5. Läti alla 10 a kogemusega naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale

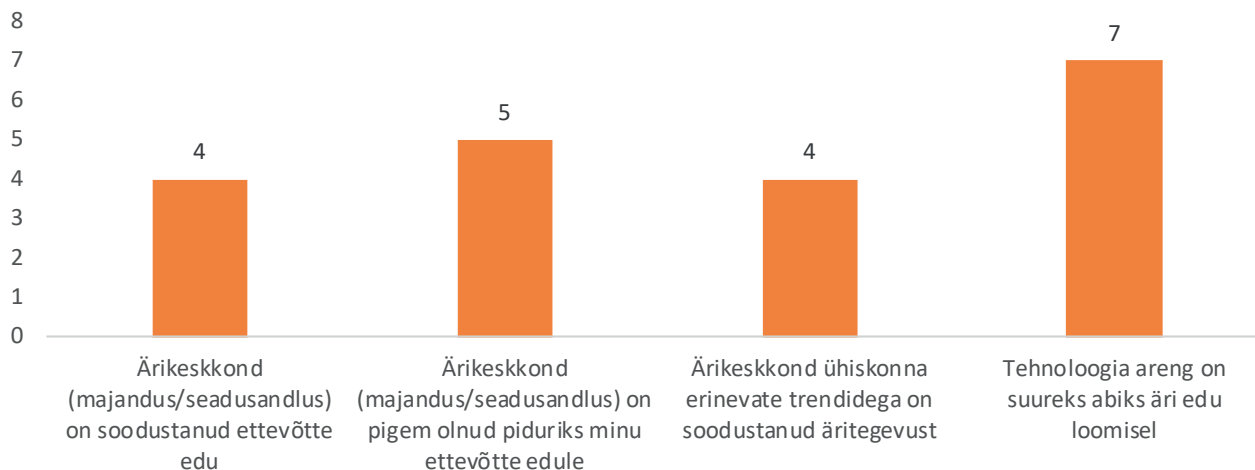

Joonis 16.6. Eesti alla 10 a kogemusega naisettevõtjate hinnangud oma senisele teekonnale

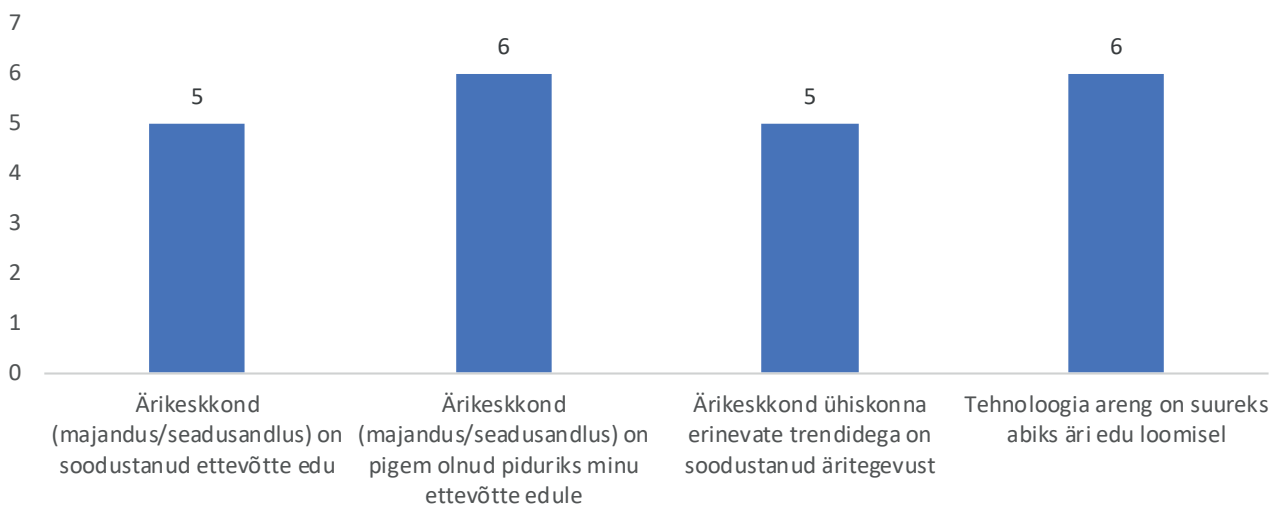

17. HINNAKE ÄRIKESKKONDA (TUGINEDES OMA VIIMASTE AASTATE NÄITELE)

Ärikeskkond ja selle mõju on igale ettevõttele, seda vähemal või suuremal määral oluline. Sellesse naisettevõtja küsimuse blokki lisatigi küsimus, paludes hinnata just välist ärikeskkonda oma ettevõtmise kontekstis. Riigiti tulemused kajastuvad järgmises tabelis.

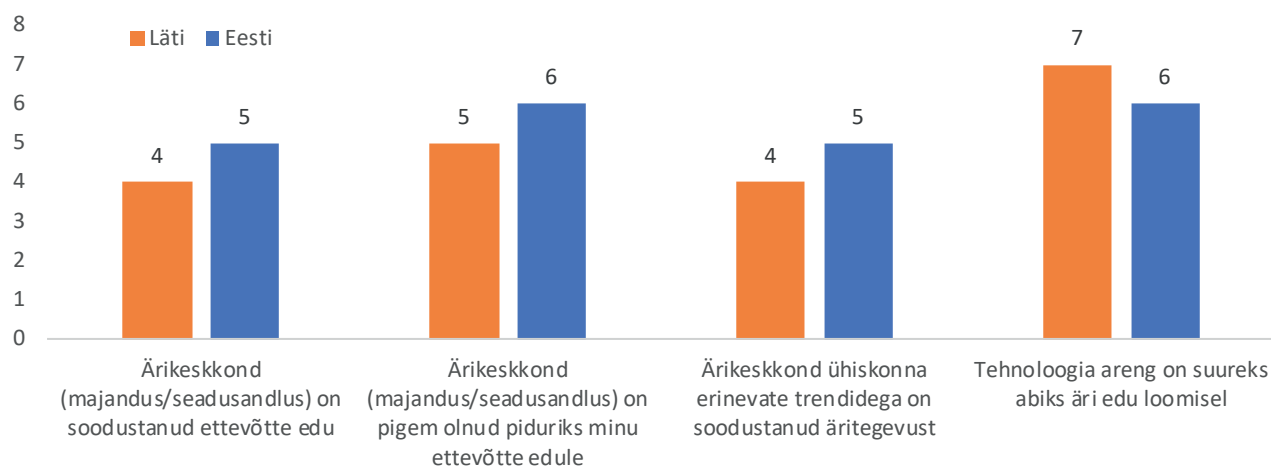
Joonis 17.1. Läti naisettevõtjate hinnangud ärikeskkonnale

Joonis 17.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud ärikeskkonnale

Väline makrokeskkond on nii makro- kui mikrotasand. Fookus võeti välise makrotasandile – majandusliku, õigusliku, loodusliku ja tehnoloogilise keskkonnale. Tulemused võrdluses on riigiti väga sarnased võrdväärselt peetakse oluliseks – tehnoloogilise keskkonna mõju ja võimalusi, mis on sealhulgas suureks abiks äriedu

tagamisel. Järgmises järjekorras on oldi nõus väitega, et ärikeskkond võib luua ka barjääre ettevõtluses. Samuti nõustus pea kolmandik mõlema riigi vastajatest, et ettevõtlusedu tuleb suuresti ärikeskkonnast, seda nii majandus-õiguslikust ruumist, samuti trendidest ja looduslikust keskkonnast.

Joonis 17.3. Naistevõtjate hinnangud ärikeskonnale riikide lõikes

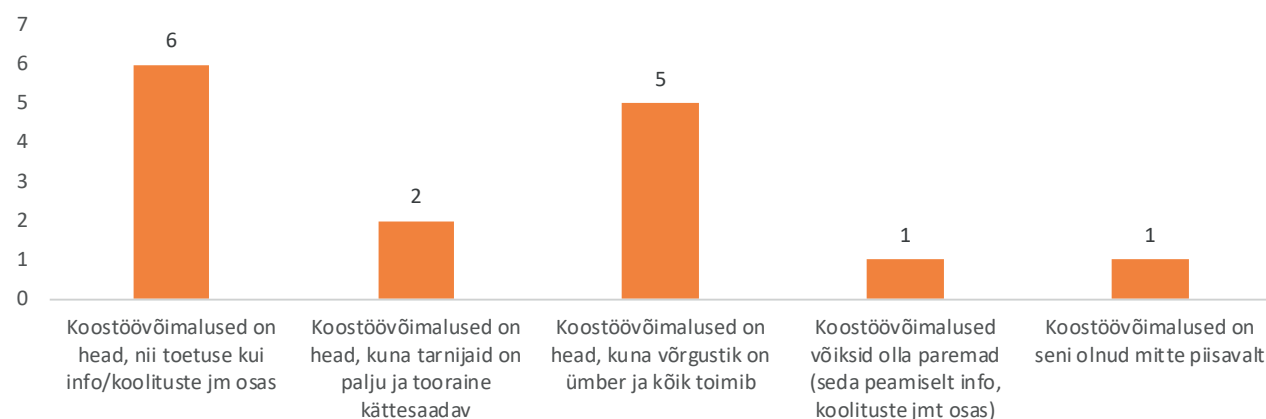
Võrdlustulemustest selgub, et lisaks tehnoloogilise keskkonna kui võimalustele, näevad äri sotsiaalset keskkonda võimalusena ka mõlema riigi esindajad – trended loovad need võimalused (mis realiseeruvad ettevõtjate panuses turul vajadusi ja soove täita). Nii nagu ärikeskkond loob võimalusi, nii võib olla ka see ohuks. Nii pidas kogu vastajatest kolmandik ($n=5$) Läti naistevõtjaid majanduslikku ja õiguslikku keskkonda

barjääriks oma edu saavutamisel (Eesti tulemus $n=5$). Üldiselt nähti väliskeskkonda kui võimalust, kus tänu majandusliku ning õigusruumile on suurem võimalus olla oma äris edukas.

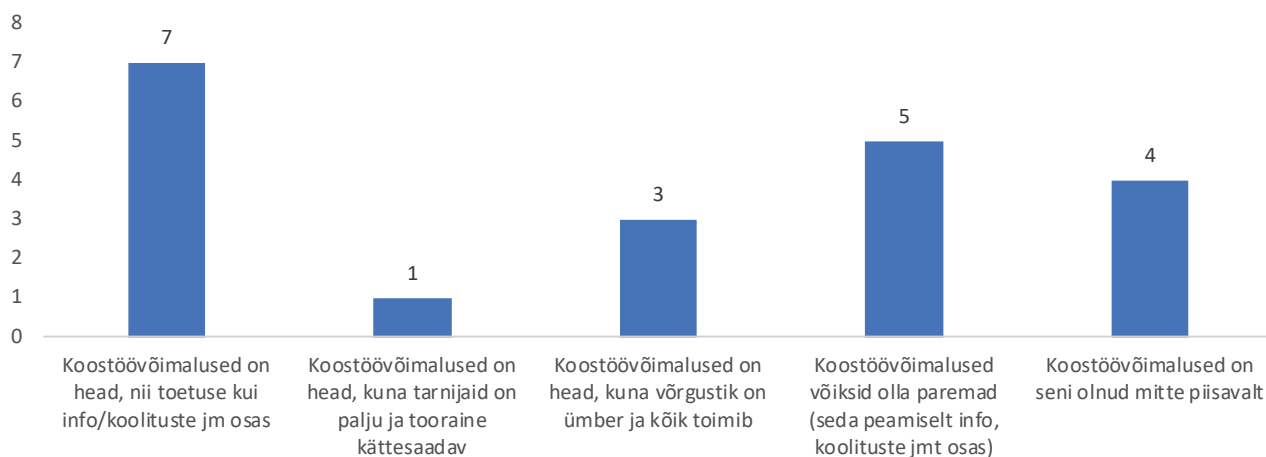
Analüüsides profiilit, siis erinevusi ettevõtluskogemuse vahel riigiti ei leitud. Samuti polnud erinevusi naistevõtjate vanuselises lõikes.

18. HINNAKE OMA ETTEVÕTTEGA KOOSTÖÖVÕIMALUSI

Kaheksateistkümnenda küsimusega paluti hinnanguid koostöö võimalustele. Kaasaegne ettevõtlus on suuresti edukas täna interaktsioonile, suutlikkusele luua koostööd ja võrgustikke. Tulemused antud küsimusele on välja toodud riikide võrdluses.

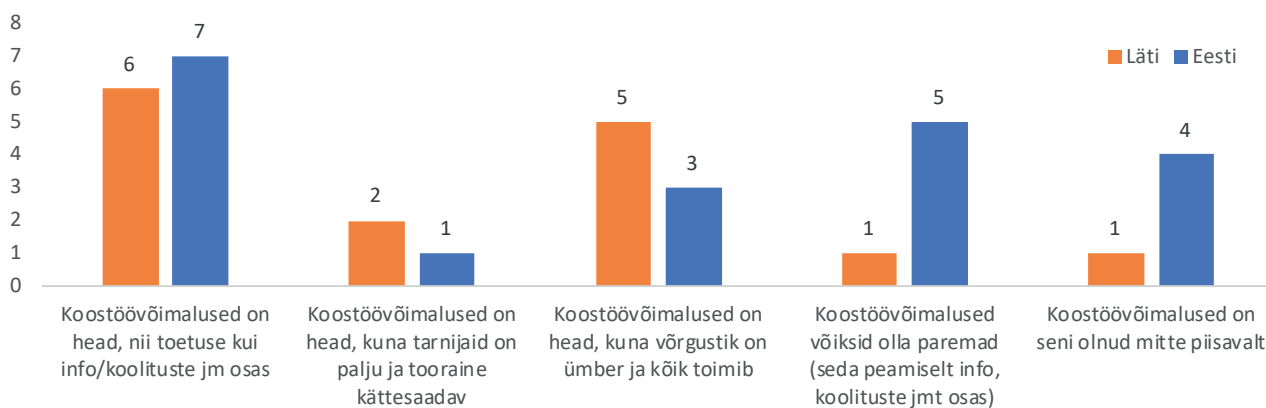
Joonis 18.1. Läti naistevõtjate hinnangud koostöövõimalustele äris

Joonis 18.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud koostöövõimalustele äris

Tulemuste põhjal võib öelda, et koostöövõimalusi hinnatakse positiivselt. Üle kolmandiku Läti vastanutest hindab koostöötaset nii toetuse, informatsiooni kui koolituste osas “heaks”. Kolmandik sama riigi naistest arvab, et koostöö on hea (n=5), sest (Lätis) on head võrgustikud,

mis loovad asjad toimima. Erinevus tulemustes on selles, et eestlastest pea kolmanik viitab (n=5), et koostöö tasand võiks olla parem, seda nii info, toetuse kui koolituse jm osas. Neljandik eestlastest arvab (n=4), et koostöövõimalused on ebapiisavad (vt ka järgnevat joonist).

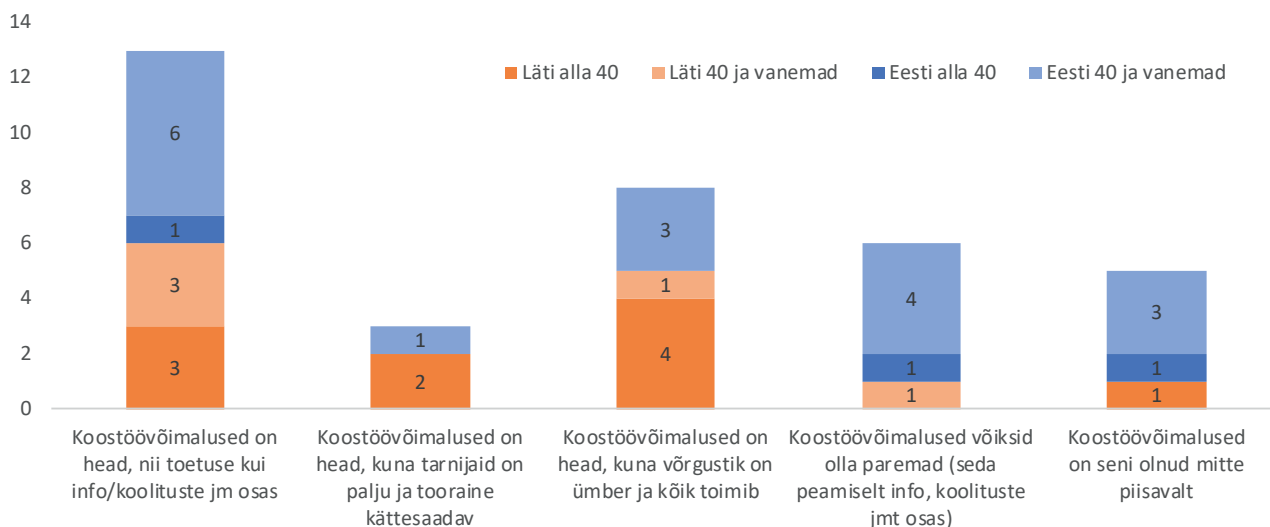

Joonis 18.3. Naisettevõtjate hinnangud koostöövõimalustele äris (tulemused riikide lõikes)

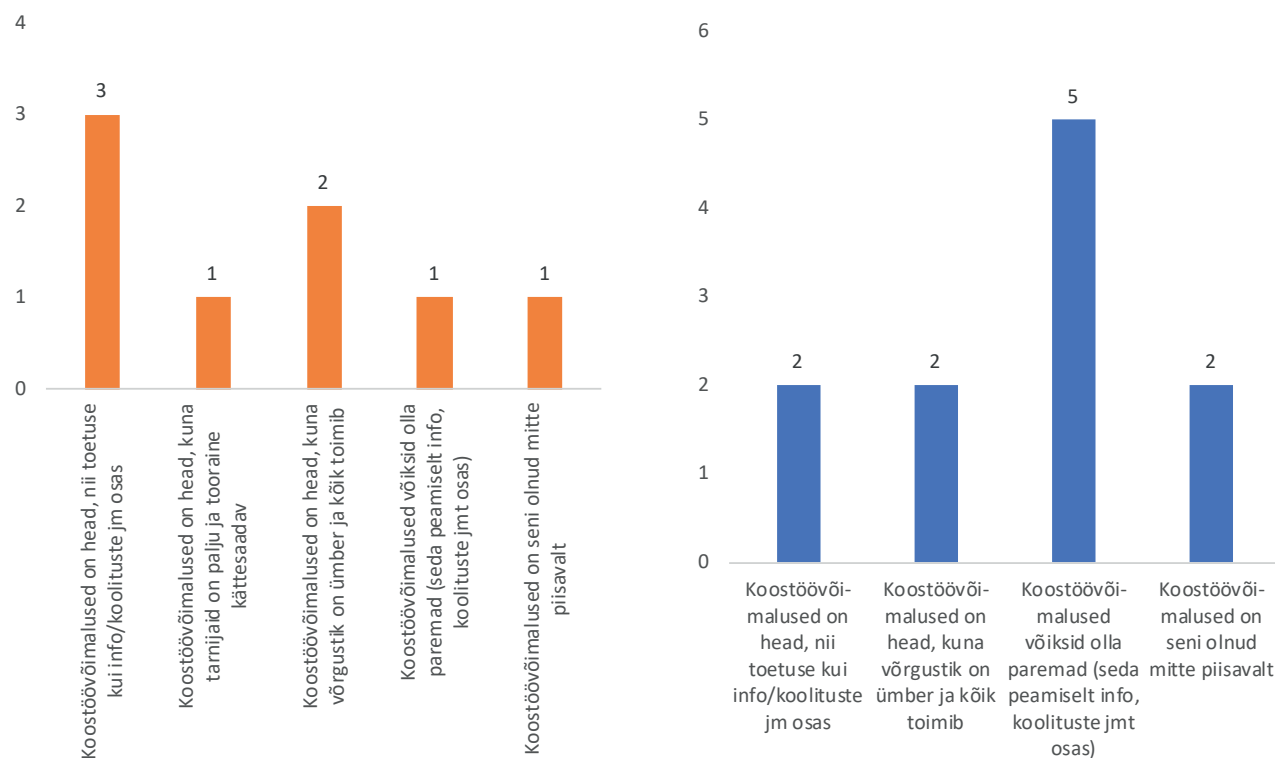
Järgnevalt on analüüsitud tulemusi ka ettevõtjate vanuselises lõikes. Läti alla 40 aastased ja 40+ vanuses on andnud pigem positiivseid hinnanguid koostöö võimalustele ja seda üsna võrdväärselt. Vaid üks lätlanna peab koostöövõimalusi ebapiisavaks. Samas Eesti üle 40

aastased (n=3) on andnud sama hinnangu ning loevad koostöövõimalusi halvaks. Üldiselt võib eristada, et lätlannast naisettevõtjad on võrreldes eestlastega veidi positiivsemad (hinnangutest koostöö võimalustele).

Joonis 18.4. Naisettevõtjate hinnangud koostöövõimalustele äris (vanuselises lõikes)

Analüüsides tulemusi võrdluses ettevõtjate kogemuse järgi polnud suuri erinevusi kümme või enam aastat tegutsenud ettevõtjate seas. Küll oli erisusi vastustes alla 10 a tegutsenud naisettevõtjate seas (vt Joonist).

Joonis 18.5. Läti alla 10 a kogemusega vastajate hinnangud koostöövõimalustele

Joonis 18.6. Eesti alla 10 a kogemusega vastajate hinnangud koostöövõimalustele

Kokkuvõtvalt on alla 10 aastase kogemusega naisettevõtjatel riigiti erinevusi. Selgelt on välja toodav asjaolu, kus Läti ettevõtjad näevad koostöövõimalusi parematena ka vaatluse all olevas profiilis. Näevad seda nii informatsiooni, toetuse kui koolituse tasandil. Kogu antud

küsimuse tulemusest - on suur osa Eesti naisettevõtjatest negatiivse hoiakuga koostöö võimalustele. Kooperatsioon, koostöövõimalused võiksid olla paremad, lausa ebapiisavaks luges koostööd kaks (n=2) Eesti naisettevõtjat.

19. NIMETAGE, MILLISES OSAS NÄETE, ET KOOSTÖÖ VÕIKS OLLA (TULEVIKUS) SUUREM

Eestis näevad vastajad (naisettevõtjad) tihedamat koostööd haridus-, koolitus- ja täiendõppeosakondadega (nt Eesti Töötukassa, SA Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus). «Paljud naised, kes plaanivad asutada ettevõtte, kuid puuduvad julgust oma raamatupidamist ja rahandust hallata, mis takitstan ka ettevõtjaks saamist». See võib hõlmata koostööd valdkonna ekspertidega, kes eemaldavad pooled hirmudest. Huvipakkuvad teemaarendused Eesti naisettevõtjatele on: tooteturundus, müük, turunduskanalid, tootearendus. Puudu on ettevõtjatele ka sarnaste väikeettevõtete koostumistest.

Läti naisettevõtjate vastused (nende hinnangud koostöövõimalustele): uute turgude, sh klientide, tarnijate, klientide võrgulaiendite avamiseks on vaja võrgustikutööd. Selle eesmärk on avastada uusi turge ja tuua turule uusi tooteid. Samuti on vajadus enamate konverentside ja seminaride järgi. Vaja on mõista: 1) «kuidas avada müügisaali kaupluste võrgus, kuidas meelitada ligi väliskliente ja eksportida»; 2) «teave koolituselt teiste turgude osas (nt Ukraina, Venemaa, Valgevene turud)»; 3) «kuidas arendada teenuseid»; 4) aktiivseid koostöö võimalusi EL-i mittekuuluvate riikidega. «Paljud ettevõtted pole huvitatud koostööst väikeettevõtete või füüsilisest isikust ettevõtjate vahel» — see oli vaid üks Läti naisettevõtja negatiivne hinnang antud küsimusele.

20. KAS OLETE TEINUD KOHALIKU OMAVALITSUSEGA KOOSTÖÖD JA MIS ON SELLE KOOSTÖÖ SISU?

Eesti naisettevõtjatest vastajate tulemused olid erinevad, s. h jättis 5 vastajat antud valimigrupis küsimusele vastamata. Viis ettevõtjat (n=5) pole üldse koostööd (lokaalsel tasandil) teinud. Kolmel (n=3) on koostöö toimunud ja ühel lisaks (n=1) on koostöö just tema põhitegevusalast lähtuv. Kokku kahel Eesti ettevõtjal on otsene koostöö lokaalse tasandiga.

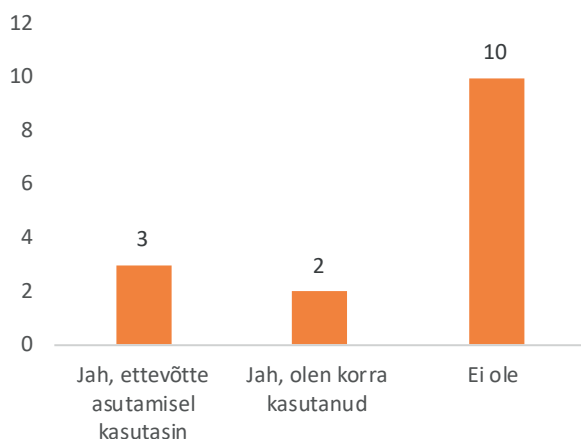
Läti tulemused on selgelt eristuvad. Kuuel vastanul (n=6) kõikidest Läti naisettevõtjatest pole olnud koostööd lokaalsel tasandil, täpsustades: «Ei ole siiani

palju kogemusi». Vastustates koostöö osas jaatavalt — neid oli kokku neli respondent (n=4) ning jaatavaks vastuseks võis täiendavalt lugeda, et omatakse «mõne kogemuse» (n = 1) ehk sellisel vastajal oli ettevõtjal mõni koostöö. Täpsustuseks Läti naisettevõtjate poolt oli välja toodud koostöö osas järgnev: «Osalenud mitmetes avalikes projektides»; «Koostööprojekt»; «Tehti koostööd haridusosakonnaga — viidi karjäärinädala raames koolides läbi ettevõtlusmängu, räägiti sotsiaalsest ettevõtlusest, korraldati informaalset üritusi sotsiaalse ettevõtluse teemal»; «Hankeleping».

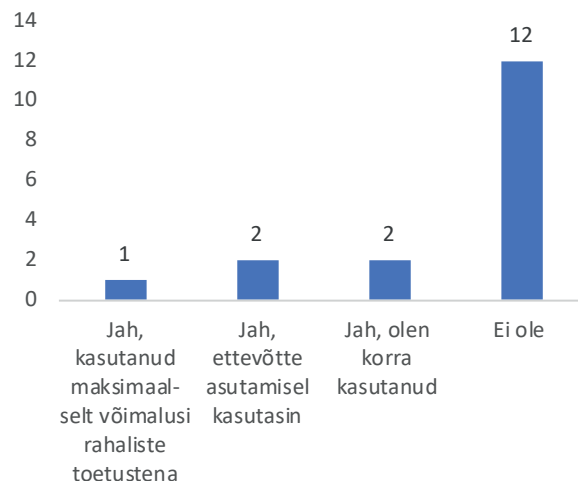

21. KAS OLETE OMA ETTEVÕTTE JAOKS RAHALIST TUGE KASUTANUD?

Igasugune koostöö on seotud ka finantsilise toetusega, mis sageli eriti oluline just alustamise faasis on. Järgmise küsimusega paluti vastuseid, kuivõrd on ettevõtjad kasutanud finantsilist toetust oma äritegevuses. Tulemused on esmalt välja toodavad riigiti.

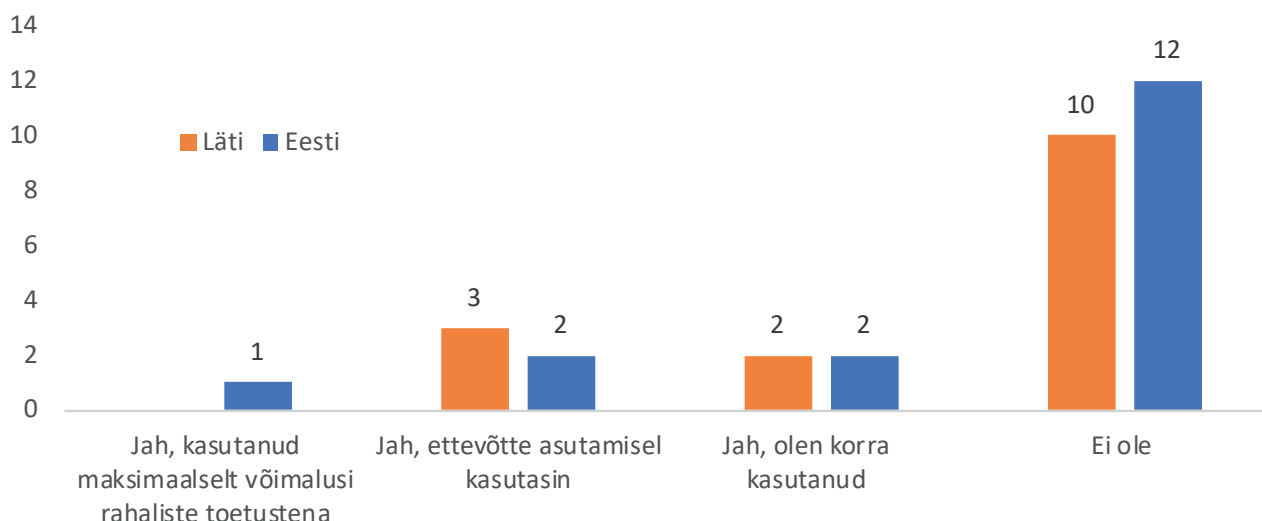
Joonis 21.1. Läti naisettevõtjate hinnangud, kas nad on kasutanud finantstoetust oma äris

Joonis 21.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud, kas nad on kasutanud finantstoetust oma äris

Finantsilised võimalused on ka Baltimaades olnud EL-u astumisest alates avatud. Seda tänu Euroopa Struktuurfondide avatusele ning sellele, et Baltiriigid on rollis, kus Eesti/Läti on Euroopas netosaajaks. Avatud on olnud paljud fondid, rahalise toetuse pakkujaid, seda mitte vaid NGO-le, vaid ka äriettevõtetele. Toetused on küll suures osas suunatud alustavate äridele, vähem tegevsevatele firmadele. Projekti uuringu antud küsimuse

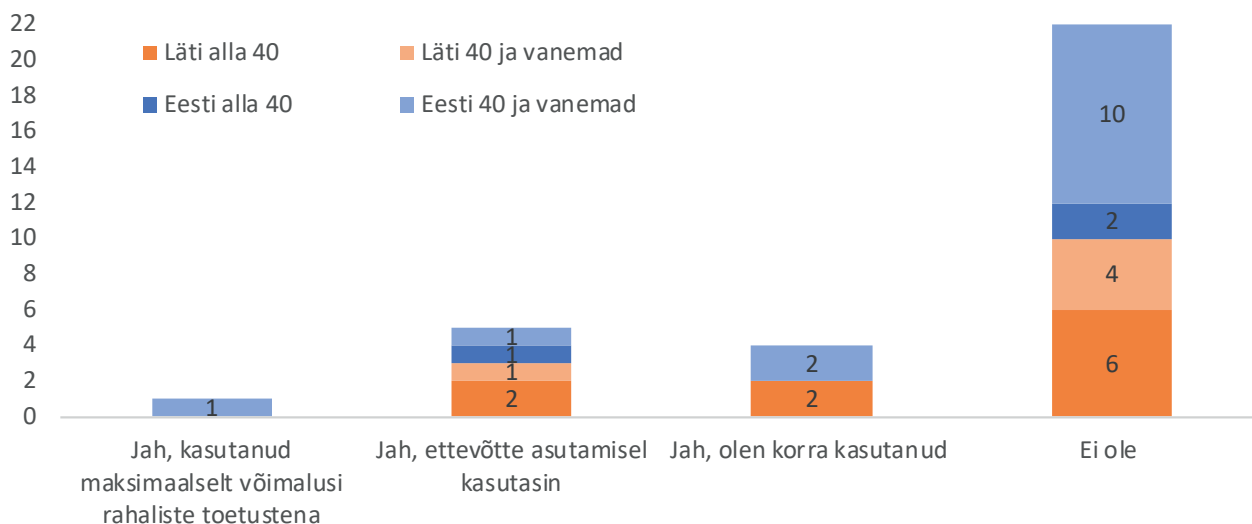
fookuses on see, kui paljud neid finantsilisi võimalusi on kasutanud. Uuringu tulemustest selgub, et viiendik Läti ettevõtjatest on kasutanud finantstoetust, et oma äri käivitada. Samal suurel määral Läti naisettevõtjaid on kasutanud, seda ühekordselt. Seega Läti naisettevõtjatest kaks-kolmandikku pole seda kunagi teinud. Seda kinnitab ka järgmine võrdlustabel.

Joonis 21.3. Naisettevõtjate hinnangud, kas nad on kasutanud finantstoetust äris (tulemused riigiti)

Kui analüüsida tulemusi Eesti ettevõtjate osas, siis üks ettevõtja on kasutanud nimetatud (finantsilisi) võimalusi, kaks täiendavalt kasutanud ettevõtte käivitamiseks. Lisaks kaks ühekordse toetusena. Kokkuvõtvõlt on sama proportsioon ka Eesti naisettevõtjatel - 2/3 pole ettevõtlustoetust kasutanud. Lisaks analüüsiti ka tulemusi vastavalt ettevõtja kogemusele. Lätis olid finantstoetuse kasutajad pigem üle 10 aasta tegutsenud ettevõtjad. Eestis olid finantstoetuse kasutajaid vähe ning seal polnud vahet, kas oli tegemist alustava või vanema ettevõttega.

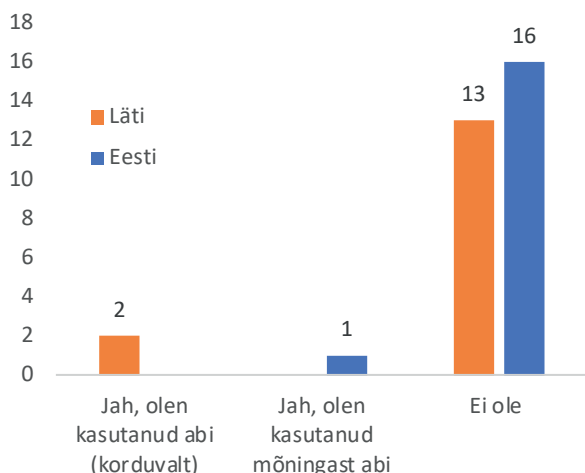
Viimaseks on välja toodud tulemused ka vanuselises lõikes (vt järgnev Joonis). Siin eristub üks 40+ Eesti ettevõtja, kes on enamus võimalusi finantstoetuseks ära kasutanud. Lisaks on üks alla 40 aastane Eesti naisettevõtja (n=1), kes on kasutanud võimalust toetust küsida alustamisel ning kaks on kasutanud toetust ühekordselt. Ka vanuselises jaotuses on ülekaalus vastus "ei ma pole" (kasutanud finantstoetuseid).

Joonis 21.4. Naisettevõtjate hinnangud, kas nad on kasutanud finantstoetust äris (tulemused riigiti)

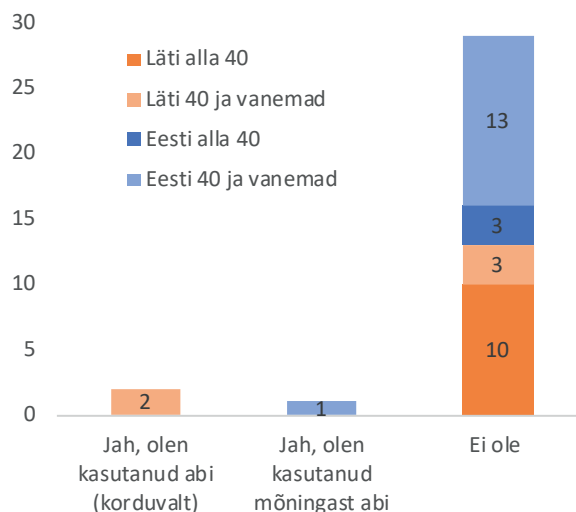
22. KAS OLETE KASUTANUD NAISETTEVÕTJATELE PAKUTAVAD MEETMEID/ TUGEJNE?

Eelnevale küsimusele paluti täiendavalt vastust, kuivõrd on kasutatud muid meetmeid ja toetuse võimalusi (mida on pakutavad just naisettevõtjatele). Tulemusi riikide lõikes kajastavad järgmised joonised.

Joonis 22.1. Naisettevõtjate hinnangud, kuivõrd on nad kasutanud naistele mõeldud toetust/meetmeid

Vaid kaks Läti naisettevõtjast vastajat on viidanud, et nad on kasutanud abi naisettevõtjatele mõeldud meetmete osas. Mingi abi osas viitas üks Eesti naisettevõtja ja suures osas olid vastused eitavad, s.t pole kasutatud naisettevõtjatele mõeldud toetusmeetmeid ega toetust.

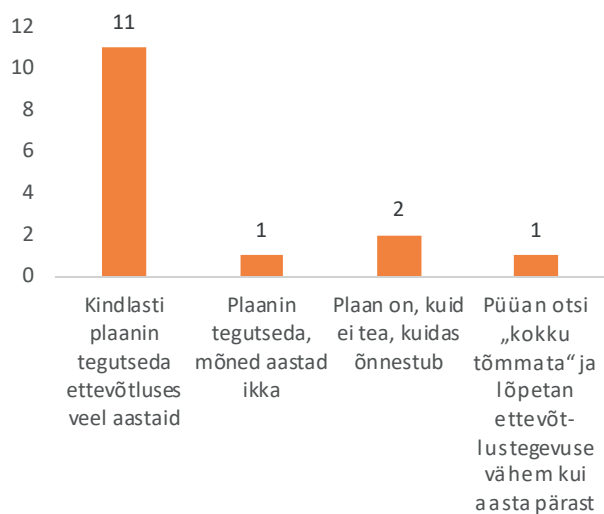
Joonis 22.2. Naisettevõtjate hinnangud, kuivõrd on nad kasutanud naistele mõeldud toetust/meetmeid (tulemused vanuselises lõikes)

Tulemusi analüüsiti ka lähtuvalt naisettevõtjate ettevõtluskogemusest. Lätlastel kümme või enam aastase kogemusega ettevõtjatest on vaid kaks kasutanud ka muid toetusvõimalusi (mis naistele võimalikud on). Küll on enamuses toetusi naisettevõtjate poolt mitte kasutanud, nagu pole ka alla 10 aastase kogemusega ettevõtjad

üldse mitte toetusvõimalusi kasutatud. Samasugune on siin Eesti naisettevõtjate tulemustega märkimisväärne. Ehk on vaid üks naisettevõtjatele mõeldud toetuse saaja kasutaja — profiliti oli tegemist üle kümneaastase kogemusega ettevõtjaga.

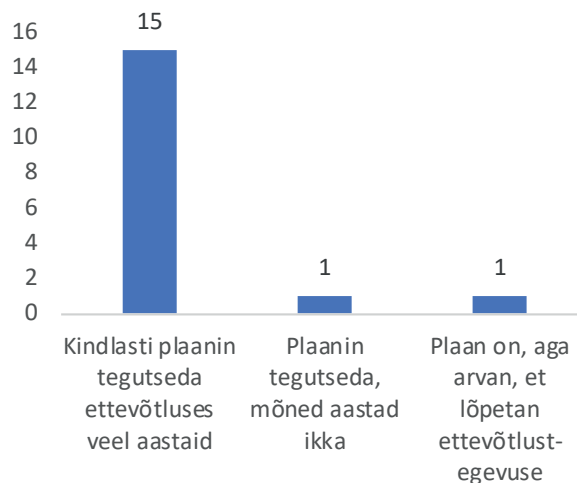
23. PALUN HINNAKE OMA ETTEVÕTTE TULEVIKKU

Ettevõtjate jätkusuutlikkus tugineb ettevõtja võimes hinnata oma võimalikku tegevust ja edu ka tulevikus. Viimase uuringu küsimusega paluti anda hinnang oma ettevõtte/ettevõtmise tulevikule. Tulemused on esmalt välja toodud riikide kaupa (vt järgnevaid jooniseid).

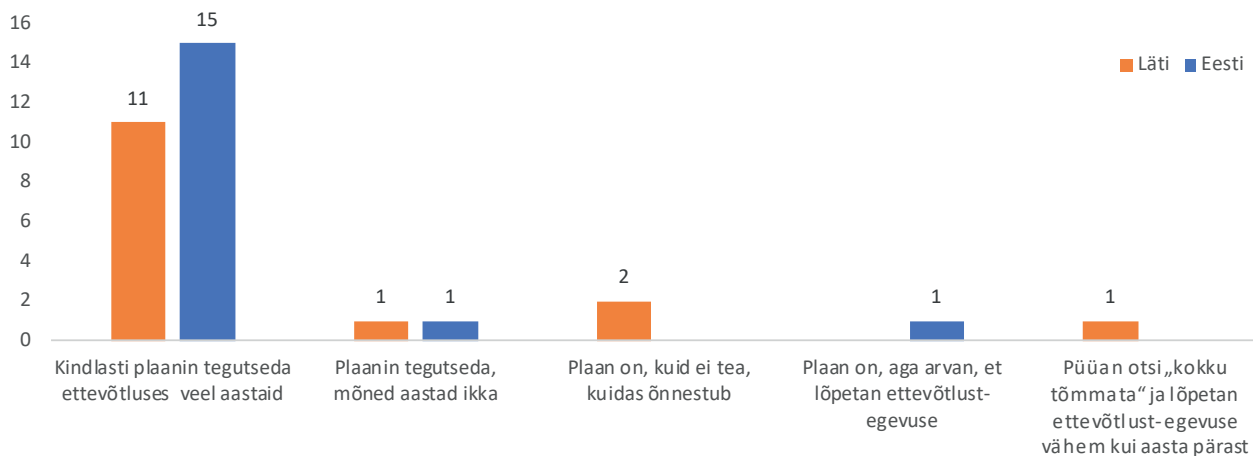

Joonis 23.1. Läti naisettevõtjate hinnangud enda ettevõtte tulevikule

Ettevõtja jätkusuutlikkus seieneb ühtepidi selles, kuidas firmal läinud on, suutlikkus hinnata praegust seisust ning anda hinnang ka tulevikule. Selline tulevikku vaade lähtub paljudest asjaoludest, eelkõige eduelamusest, samas aga pingutuse määra ning millised olid üldse eesmärgid. Tulemused riigiti on välja toodud järgmisel joonisel.

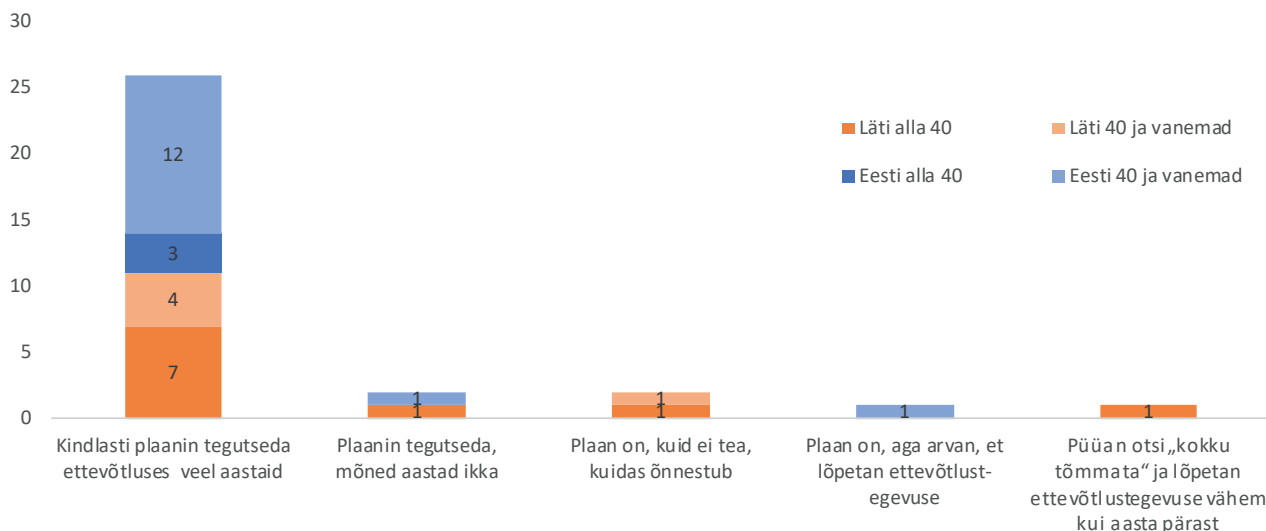
Joonis 23.2. Eesti naisettevõtjate hinnangud enda ettevõtte tulevikule

Joonis 23.3 Naisettevõtjate hinnangud enda ettevõtte tulevikule (tulemused riikide lõikes)

Tulemustest selgub, et 75% (n=11) kõigist Läti vastajatest näeb kindlat plaani äris jätkata veel aastaid, vastav tulemus oli Eesti koguvastajatest pea 90% (n=15). Mõlemast riigist vaid üks täpsustas, et: “planeerinud tegutseda veel mõned aastad”.

Erinevusi püüti välja selgitada ka ettevõtjate tegutsemise kogemusest (äris tegutsemise vanusest) lähtuvalt.

Joonis 23.4 Naisettevõtjate hinnangud enda ettevõtte tulevikule (tulemused vanuselises lõikes)

Viimaselt jooniselt selgus, et vaid üks Läti alla 40 aastane naisettevõtja on plaaninud veel tegutseda mõned aastad. Lisaks oli samas profiilis ühel ettevõtjal vastus: «On plaan, kuid ei tea kuidas jõuda eduni». Eesti naisettevõtjate ainuke negatiivne hinnang oli 40+ aastaselt

Kõige optimistlikumad olid Läti 10 ja enam aastat tegutsenud ettevõtjad, kes pea kõik leidsid, et nad igal juhul planeerivad tegutseda selles äris veel aastaid, vaid üks seitsmest täpsustas, et on küll plaan, kuid ei tea kuidas eduni jõuda. Eesti äridel pole oluline kui pikk on olnud äritegevus ja kogemused – igal juhul jätkatakse oma plaanidega ka tulevikus. Lisaks võib välja tuua viimaselt jooniselt tulemuste profiil vanuselises lõikes.

ettevõtjalt, kes arvas, et plaan küll on, kuid arvatavasti ta lahkub ärist. Ülejäänud tulemused olid (nagu kogu antud küsimuse osas) väga poistiivsed ja plaanitakse oma ettevõtlustegevusega jätkata.

LISA 1

Küsitlusankeet

Lugupeetud nais-ettevõtja,

Palun vastake järgmise küsimustikule, seda eesmärgiga välja selgitada Teie ettevõtlusega seotud aspektid ja senine koostöö, samuti hinnangud ärikeskkonna ja teie tulevikuvõimalustele (äris).

Küsimustiku täitmiseks vali sobilikud vastusevariandid või täpsusta avatud küsimusi omapoolsete hinnangutega. Küsitlus on anonüümne ja seda kasutatakse projekti *Active Moms* (projekti) uuringu raames.

I. SINU KUI ETTEVÕTJA PROFIIL

1. Sinu vanus:

2. Sinu sotsiaalne staatus:

- Pereinimene ja üle 2 lapse
- Pereinimene ja 1-2 last
- Üksik, lastega ema
- Üksik, lapsi pole
- Soovin täpsustada

3. Sinu elukoht:

4. Millised on sinu peamised hobid?

5. Sinu ettevõtja profiil:

- Olen ise ettevõtja, juht ning tööandaja paljudele palgatöötajatele (vähemalt 10 töötajat)
- Olen ettevõtja, ettevõtet juhib teine isik
- Olen ettevõtja ja palgatöötaja samaaegselt (töötaja muus ettevõttes)
- Olen FIE
- Olen väikeettevõtja, kus töötajad puuduvad
- Muu (soovin täpsustada).....

II. SINU ETTEVÕTLUSTEEKOND JA –KOGEMUS

6. Kui pikalt oled olnud ettevõtja?

- Üle 10 aasta
- 5-10 aastat
- 1-4 aastat
- Alla aasta

7. Sinu ettevõtte peamine põhitegevusvaldkond

8. Sinu ettevõtte tegevusala

9. Peamised turud, kus sinu ettevõtte tooteid/teenuseid pakub (peamised riigid või oma koduriigis piirkonnad).....

10. Millised on sinu peamised infoallikad ettevõtluse ja kaasneva/seonduva info kogumisel (märgi kõik sobilikud):

- Internetist
- turult, k.a konkurentidelt
- klientidelt (k.a tagasiside)
- koostööpartneritelt, tarnijatelt
- messidelt, konverentsid jmt
- teabeüritused, infopäevad
- koolitused
- muu allikas (nimeta)

11. Milliste infot/ koolitusi on sul hetkel kõige enam vaja?.....

12. Kas oled oma ettevõtluse teekonnal tundnud end tõrjutuna põhjusel, et tegutsed just nais-ettevõtjana?

- Jah, olen
- Pigem olen
- Ei meenu
- Kindlasti mitte

13. Mis sind motiveeris ettevõtluse alustamiseks ning ettevõtjaks hakkamisel? (märgi kõik sobilikud)

- Raha ehk võimalus enam teenida
- Oma-enda peremeheks olemine
- Staatus/ positsioon
- Eneseteostus
- Oma äriidee elluviimine
- Töökoha kaotus
- Muu motiiv (palun täpsusta)

14. Mis oli suuremaks takistuseks ettevõtluse alustamise faasis (märgi kõik sobilikud):

- Finantsvahendite puudus
- Infopuudus
- Vähene motivatsioon
- Teadmiste puudumine
- Oskused (oma põhitegevused)
- Turu vähene tundmine
- Tööjõu probleemid
- Koostöö ja tarnetega seotud probleemid
- Muu (nimeta takistusi)

15. Milliseks hindate oma ettevõtluse teekonnal seda, et tegutsete äris naisena:

- Pole olnud probleeme ega pole takistuseks (et olen naine äris)
- Üldiselt pole probleeme ega ka mitte suuri takistusi, et olen naine äris
- Nii ja naa, teatud probleemid naisettevõtjaks olemisel on ilmnunud
- Olen tundnud probleeme ja halvakspanu, et tegutsen nais-ettevõtjana (ärivaldkonnas)
- Olen järjepidevalt tundnud end tõrjutuna naisettevõtjana

Kui vastasite jaatavalt ja olete tundnud teatud tõrjutust naisettevõtjana tegutsemisest, siis nimetage milles seisnesid probleemid/takistused?.....

16. Andke hinnangu on ettevõtte senisele „teekonnale“:

- Olen väga rahul, kõik tehtud on täitnud eesmärgi
- Pigem rahul, alati oleks saanud paremini
- Nii ja naa, on olnud ka tagasilööke
- Pigem pole rahul, enam on tagasilööke kui edunäiteid
- Pole rahul, k.a kahetsen, et ettevõtjaks hakkasin
- Soovin täpsustada

17. Hinnake ärikeskkonda oma viimaste tegevusaastate näitel (vali kõik sobivad variandid):

- Ärikeskkond (majandus/seadusandlus) on soodustanud ettevõtte edu
- Ärikeskkond (majandus/seadusandlus) on pigem olnud piduriks minu ettevõtte edule
- Ärikeskkond ühiskonna erinevate trendidega on soodustanud äritegevust
- Tehnoloogia areng on suureks abiks äri edu loomisel
- Soovin täpsustada.....

III. KOOSTÖÖ JA TULEVIKUNÄGEMUS NING VÕIMALUSED ETTEVÕTLUSES

18. Hinnake koostöövõimalusi teie ettevõtlusega seonduvalt (märgi kõik sobilikud):

- Koostöövõimalused on head, nii toetuse kui info/koolituste jm osas
- Koostöövõimalused on head, kuna tarnijaid on palju ja tooraine kättesaadav
- Koostöövõimalused on head, kuna võrgustik on ümber ja kõik toimib
- Koostöövõimalused võiksid olla paremad (seda peamiselt info, koolituste jmt osas)
- Koostöövõimalused on seni olnud mitte piisavalt

19. Nimetage, millises osas näete, et koostöö võiks olla (tulevikus) suurem?

.....

20. Kas te olete teinud koostööd kohaliku omavalitsusega ja milline on sisu (sellel koostööl)?

.....

21. Kas olete kasutanud oma ettevõtlustegevuses rahalist toetust?

- Jah, kasutanud maksimaalselt võimalusi rahaliste toetustena
- Jah, ettevõtte asutamisel kasutasin
- Jah, olen korra kasutanud
- Ei ole

22. Kas olete kasutanud meetmeid/toetust vms, mida on pakutud naisettevõtluseks/-naisettevõtjatele?

- Jah, olen kasutanud abi (korduvalt)
- Jah, olen kasutanud mõningast abi
- Ei ole

23. Anna hinnang oma ettevõtte tulevikule:

- Kindlasti plaanin tegutseda ettevõtluses veel aastaid
- Plaanin tegutseda, mõned aastad ikka
- Plaan on, kuid ei tea, kuidas õnnestub
- Plaan on, aga arvan, et lõpetan ettevõtlustegevuse
- Püüan otsi „kokku tõmmata“ ja lõpetan ettevõtlustegevuse vähem kui aasta pärast

Tänan!